

פרק ח'

הלכה א-ב

א. שְׁמִירַת הַמְּקַדָּשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין שָׁם פֶּחַד מֵאוֹיְבִים וְלֹא מִלְּסָטִים. שְׂאִין שְׁמִירַתוֹ אֶלֶּא כְּבוֹד לֹו. אֵינּוּ דוֹמָה פְּלִטְרִין שֵׁישׁ עָלָיו שׁוֹמְרִין לְפִלְטְרִין שְׂאִין עָלָיו שׁוֹמְרִין:

ב. וְשְׁמִירָה זוֹ מִצְוֹתָהּ כָּל הַלֵּילָה. וְהַשׁוֹמְרִים הֵם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם שְׁנֵאמַר (במדבר יח ב) "וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֲתָךְ לְפָנַי אֲהַל הָעֵדוּת". כְּלוּמַר אַתֶּם תִּהְיוּ שׁוֹמְרִים לֹו. וְהָרִי נֶאֱמַר (במדבר יח ד) "וְשָׁמְרוּ אֶת מְשַׁמְרַת אֲהַל מוֹעֵד" וְנֶאֱמַר (במדבר ג לח) "וְהַחֲנִיִּם קִדְמָה לְפָנַי אֲהַל מוֹעֵד מִזְרָחָה מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו שְׁמֵרֵי מְשַׁמְרַת הַקֹּדֶשׁ":

ב. וְהַשׁוֹמְרִים הֵם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם כו'. כתב מהר"ד ן' זמרא ז"ל הכי איתא בתמיד [כ"ו ע"א] ובמדות [פ"א מ"א]. וכדי שתבין למה הוצרך הרב להביא כל אלו הכתובים צריך להעתיק סוגיית ריש תמיד תנן בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבהמ"ק, והלויים בכ"א מקום. ושאלו בגמרא מנה"מ דבעינן שלשה שומרים. אמר אביי אמר קרא והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה אהרן ובניו שומרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל. פ"א אהרן ובניו הם ג' שומרים, אמרי אין שימור בעלמא אשכחן דבעי כהנים ולויים שימור. מיהו מתני' קתני בשלשה מקומות הכהנים שומרים כו' ר"א אמר מסיפא דקרא שומרים משמרת למשמרת. כלומר הרבה שמירות ואי בחד מקום הוי כלהו. א"כ לא הוי אלא שמירה אחת:

שנאמר אתה ובניך אתך לפני אהל מועד כו'. כתב מהר"ד ן' זמרא ז"ל מזה הפסוק למדנו שהכהנים סמוכים לאהל העדות. והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד ומזה למדו ענין אתה ובניך לפני אהל מועד שהוא שמירה:

והחונים קדמה לפני אהל מועד וגו'. כתב מהר"ד ן' זמרא ז"ל מזה הכתוב למדנו דשומרים בשלשה

כסף משנה

שמירת המקדש מצות עשה וכו' אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים וכו'. בספרי זוטא פרשת קרח על פסוק וזר לא יקרב:

משנה למלך

ושמירה זו מצותה כל הלילה כו'. המפרש למסכת תמיד כתב דהשמירה היתה ביום ובלילה אך רבינו שמעיה בריש מדות כתב דהשמירה היתה בלילה וכן הוא דעת הרע"ב. ודברי המפרש תמוהים הם בעיני:

אור הישר

שמירת המקדש מצות עשה וכו'. הארכתי בזה בחידושי לריש מסכת תמיד.

ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז

שמירת המקדש מצות עשה כו'. כתב מהר"ד ן' זמרא ז"ל אפילו לדברי האומרים להקדים המוזהר על המצוה מודים הכא שצריך להקדים מצות עשה לשמור ואם לא שמר עובר בלאו:

פרק ח' הלכה א-ב

למשמרת בני ישראל וכו' יעו"ש היטיב ופ"ל שם המפרש וז"ל מנה"מ כלומר מנלן מן הפסוק דבעינן ג' שומרים ומתריך ליה יעו"ש היטיב וע"ל בבאור הגר"א על הגליון במשניות שם וע"ע בבאר שבע מש"כ בזה ולא רציתי להאריך בזה.

ב. כל הלילה וכו'. ע"ל מל"מ וכ"כ הבאר שבע דביום לא היו שומרים וכ"כ התוס' יו"ט ריש מדות יעו"ש.

מעשה רקח

ושמירה זו מצותה כל הלילה. בס' המצות עשין כ"ב כתב רבינו היא שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד וכו' ר"ל אתם תהיו לי לפני תמיד וכו' ע"כ אמנם בלאוין ס"ז כתב הזהירנו מהתעצל בשמירת המקדש ומלכת סביבו תמיד כל הלילה וכו' ע"כ ומכיון דיהיב טעמא אינו דומה פלטרין וכו' משמע דגם ביום קאמר כי כן דרכם של פלטין של מלכים ושרים ועוד שהפסוק לא חילק בין יום ללילה ובס' שתי ידות דף נ"ז כתב דמ"ש רבינו מצותה כל הלילה הכוונה דאצ"ל ביום גם הסמ"ג ז"ל כתב סתם והמל"מ ז"ל הביא דברי המפרש למס' תמיד שכתב דמצוה זו בין ביום בין בלילה היא וכתב עליו שדבריו תמוהים ע"כ ואם כוונתו להקשות עליו דמאין הוציא דבר זה קשה דהלא הפסוק כתוב סתם ולא חילק וגם פלטין של מלך יוכיח:

נאם דוד

שמירת המקדש וכו' ושמירה זו מצותה כל הלילה. קשה לי כיון שכבר כתב רבינו שאין שמירה אלא כבוד לו וכו' א"כ הוה צריך ששומרין בין ביום ובין בלילה כמו פלטרין של מלך ששומרין עומדין עליו בין ביום ובין בלילה ועוד מהפסוקים של השמירה משמע דבין ביום ובין בלילה דהא קרא דוהחונים לפני המשכן קדמה וכו' הוא מיירי בין ביום

מקומות בין לשיטת אב"י ובין לשיטת ר"א¹ ולמדנו ג"כ דהכהנים לחודיהו נטרי ולוים לחודיהו נטרי. מדכתיב והחונים לפני המשכן לפני אהל מועד משה והדר אהרן ובניו שומרי משמרת הקדש. אהרן בחד מקום ובניו בשני מקומות.² ממאי מדכתיב והחונים וכתוב שומרים. חונים לחוד ושומרים לחוד. ואקשינן ואימא כלהו בחד מקום, לא ס"ד מה משה בחד מקום לחודי', אף אהרן ובניו לחוד בחד מקום לחודיה, ר"א אמר כו'. למדנו שהכהנים שומרים מבפנים שלשה משמרות, והלוים שומרים מבחוץ, אבל היותם כ"ד משמרות לא ראינו בכתוב, אבל חלקו אותם לכ"ד משמרות ומצאו להם סמך ממה שנא' בדברי הימים למזרח הלויים ששה לצפוננו ליום ארבעה לנגבה ליום ארבעה ולאסופים שנים שנים לפרבר למערב ארבעה למסילה שנים לפרבר. הרי אלו כ"ד משמרות אעפ"י שקרא אותם כולם בפסוק זה לויים יש מהם ג' כהנים, והכי איתא בגמרא פ"ק דתמיד, ועדיין לא ידענו אלא שהוא מצות עשה לשמור, אבל לאו לא שמענו לפיכך הביא הכתוב ושמרתם את משמרת הקדש, ויש חולקים על הרב ז"ל בזה הלאו. אבל הרב ז"ל סמך על לשון המכילתא ושמרו את משמרת אהל מועד, אין לי אלא בעשה, בל"ת מנין ת"ל ושמרתם את משמרת הקדש:

הר המוריה

שאין שמירתו וכו'. וע"ל בריש תמיד ובריש מדות וע"ל תמיד כ"ו א' מנה"מ אמר אב"י אמר קרא והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד

¹ מדברי הרמב"ם בפה"מ שם משמע דזה שהכהנים שומרים בג' מקומות ילפינן מדכתיב שומרי משמרת למשמרת ולא מקרא דאהרן ובניו וכבר כתבו הטעם ממ"ש הרמב"ם פ"ה מבהמ"ק הי"ג שצריך שיהי' בכיור כדי לקדש ממנו ד' כהנים דכתיב אהרן ובניו ופנחס עמהם יעו"ש. א"כ כאן ג"כ מקרא אהרן ובניו הי' משמע ד' מקומות.

² וכ"כ בסהמ"צ לאוין ס"ז ובחינוך מצוה שפ"ח.

פרק ח' הלכה א-ב

הרי הם כבנים א"כ אליביה בשמירת המקדש דכתיב משה ואהרן ובניו אמאי לא גמרינן דשמירת מקדש צריך שיהיו הכהנים שומרים בד' מקומות ולא בג' דהכי כתיב אהרן ובניו ופירושו אלעזר ואיתמר ופנחס כמו דדרשינן גבי קידוש ידים ורגלים או ואיפוך אנא מנא ליה לר"י ברבי חנינא למיגמר דכל כיוור שאין בו לקדש ד' כהנים אין מקדשים בו דילף ליה מן הפסוק דכי תשא לגירסת רבינו לילף שאין בו לקדש ג' כהנים דהכי כתיב אהרן ובניו והם אלעזר ואיתמר ולעת צריך ליישב.

אמנם אחר ההשקפה נחזי אנן דכוונת רבינו כך היא שלעולם סובר רבינו דבכל מקום דכתיב בתורה אהרן ובניו הם אלעזר ואיתמר דמיעוט רבים שנים וכאן גבי קידוש ידים ורגלים מצא רבינו שני כתובים המכחישים זה את זה דבפרשת כי תשא כתיב אהרן ובניו ומשמעו הם ג' כהנים ואילו בפרשת פקודי כתיב משה ואהרן ובניו שהם ד' כהנים ולכך הוצרך רבינו כפי גירסתו דמביא מפרשת כי תשא לכלול פנחס עמהם דובניו דכתיב קאי גם על פנחס כדי להשוות השני כתובים אבל בשמירת המקדש דכתיב משה ואהרן ובניו לחודיהו אנו מניחין מילת בניו כפשוטו בכל מקום דהם שנים דמיעוט רבים שנים ושפיר ילפינן בג' מקומות הכהנים שומרים מאהרן ובניו ודוק:

קריית ספר

מצות קו לשמר את המקדש דכתיב ושמרו את משמרת אהל מועד ושמירה זו אינה מפחד אויבים אלא כבוד לו ושמירה זו מצותה כל הלילה כדרך השומרים והשומרים הם הכהנים הלויים דכתיב ואתה ובניך אתך כלומר אתם תהיו שומרים לו וכתוב והחוננים לפני אהל מועד וגו' משה אהרן ובניו משה לוי אהרן ובניו כהנים:

אזהרת ר שלא להשבית שמירתו דכתיב ושמרתם את משמרת הקדש ולשון שמירה אזהרה היא דהשמר פן ואל אינו אלא לא תעשה.

ובין בלילה דהחוננים כתיב זהו בין ביום ובין בלילה. והרב מ"מ כתב על דברי המפרש שפירש דהשמירה היתה ביום ובלילה שדבריו הם תמוהים בעיניו ולא ידעתי שאמאי הם תמוהים בעיניו שאדרבא כך משמע כמ"ש:

סוכת דוד

שמירת המקדש מצות עשה וכו'. ושמירה זו מצותה כל הלילה והשומרים הם הכהנים והלויים שנאמר ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות וכו' והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד ונאמר והחוננים קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקדש. ובהל' ד' כתב הכהנים בג' מקומות והלויים בכ"א מקום ע"כ. עיקרא דהאי דינא איתא בריש מסכת תמיד והכי איתא התם במתני' בג' מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש וכו' ובגמרא אקשינן מנא הני מילי אמר אביי אמר קרא והחוננים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי משמרת המקדש למשמרת בני ישראל וכו' אהרן בחד מקום ובניו בשני מקומות ע"כ ופי' המפרשים מנא הני מילי כלומר מנלן מן הפסוק דבעינן ג' שומרים וכו' ע"כ:

ומכאן קשה לי במה שכתב רבינו בהל' ביאת המקדש פ"ה וז"ל מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד שנא' ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם וכו' ובהל' י"ג כתב כמה מים צריכים להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר אהרן ובניו והיו אלעזר ואיתמר ופינחס עמהם הרי ד' ע"כ. וכתב מרן הקדוש בכ"מ דזה הדין הוציאו מהא דאיתא בזבחים דף י"ט ודף כ"א אמר ר' יוסי ברבי חנינא כל כיוור שאין בו לקדש ד' כהנים אין מקדשים בו שנא' ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו וכתב רבינו פסוק הכתוב בפרשת כי תשא שאין כתוב בו אלא אהרן ובניו והוצרך לכלול פנחס עמהם כדי שיהיו ד' ותמיהא לי וכו' ע"כ והשתא כיון דרבינו ממילת בניו מרבה לפנחס וסובר דבני בנים

הלכה ג

ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שְׁמַרְתָּ אֶת מִצְוַת הַקֹּדֶשׁ. ולשון שמירה אֶזְהָרָה הִיא הָא לְמִדְתָּ שְׁמִירַתוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה. ובטול שמירתו מצוות לא תעשה:

הל' שגגות פ"א ה"ב מש"כ מזה ואי"ה שם יבואר עוד מזה ועי' בס' המצוות לרבינו עשין סי' י"ב ובחינוך פרשת קרח מש"כ בשם המכילתא יעו"ש היטיב והבן.

יצחק ירנן

ואם בטלו שמירה וכו'. ונראה לענ"ד כונת רבינו ע"פ מ"ש מרן בה"א שהוא סיפרי זוטא והוא מ"ש בסיפרי וז"ל וזר לא יקרב אין לי אלא בלא תעשה בעשה מנין אמרת ושמרתם את משמרת הקדש נמצא דשמירת משמרת הקדש הוא העשה וקאי בין לזרים בין לכהנים והלויים ומה שסיים רבינו דאיכא לא תעשה ג"כ לכהנים וללויים הוא ממ"ש במכילתא הביאה רבינו בספר המצוות עשין כ"ב ולא תעשה ס"ז ושמרתם משמרת אין לי אלא בעשה דקאי ג"כ לכהנים וללויים בלא תעשה מנין ת"ל ושמרתם את משמרת הקדש והיינו כתוב שלאחריו ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח וא"כ העשה הוא כתוב אחד והלא תעשה הוא כתוב אחר ואף דהלא תעשה הוא על העשה ממש וכמ"ש רש"י סדר משפטים ליתן לא תעשה על העשה ועיין להחבי"ב בנימוקיו על רבינו. אך קשה על רבינו דלא כתב כשביטלו השמירה עברו גם העשה ודוק. ומתוך הכתוב כאן אין מקום למ"ש בספרי תועפות ראם סדר תצא בסוף לשון מוצא שפתיך יעו"ש שאין בהם לא טעם ולא ריח.

ליקוטי חבר בן חיים

שמירה אזהרה. צ"ע דקיי"ל השמר דעשה עשה:

אור הישר

ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר ושמרו את משמרת הקדש ולשון שמירה אזהרה היא וכו'. עיין שער המלך הל' תפילין פ"ד הי"א ובמה שהארכתי בחידושי למס' תמיד רפ"ק.

ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז

ואם בטלו שמירה עברו בל"ת כו'. כתב מוהרר"י קורקוס ז"ל לא מצאתיו מבואר³, ומ"מ כלל הוא בידנו כ"מ שנאמר השמר פן ואל, אינו אלא ל"ת⁴ והסמ"ג לא מנאו:

הר המוריה

לשון שמירה אזהרה וכו'. וס"ל כר' יוחנן במנחות ל"ו ב' דאפי' השמר דעשה לאו הוא ועי' תוס' עירובין צ"ו א' ד"ה השמר וכו' דכ' דמ"מ היכא דמצוה היא לעשות מודה ר"י דהשמר דעשה עשה ולהכי מי שאינו מניח ביום תפילין לא לקי (ולכאורה שם פשיטא דלא לקי דהוי לאו שאין בו מעשה ואולי כוונתם אף למ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ויש לעיין בזה) והיינו דלא כרבינו ואמנם בר"ה ו' א' ד"ה תשמור וכו' מתחלה כתבו כדברי רבינו דהכא ושוב כתבו לחלק וכוונתם למש"כ בעירובין שם יעו"ש ועי' לקמן

³ ברדב"ז כתב שהוא במכילתא וע' ספרי זוטא פ' קרח וזר לא יקרב אין לי אלא בל"ת בעשה מנין אמרת ושמרתם את משמרת הקודש כו' יעו"ש.

⁴ בס' מעשה רקח בשם צרור החיים הביא ממ"ש הרמב"ם פ"ג מתפילין הניח תפילין בלילה לוקה שנאמר ושמרת כו' יעו"ש דס"ל דגם השמר דעשה לאו.

פרק ה' הלכה ג'

מעשה רקח

שמירה אזהרה היא הא למדת ששמירתו מצות עשה וביטול שמירתו מצות ל"ת. נשאלתי מהחכם השלם רב ועצום כמוהר"א האקו ה"י וז"ל וקשה דעדיין מצינן למימר דלא עבר על ל"ת ומה תאמר שמירה דקאמר קרא הא לאו פירכא דלגופיה איצטריך דנקט בלשון שמירה דבשמירה עסקינן ואיך מצי למימר אם לא כי האי לישנא:

והנה קודם בואי לתרץ צריכנא לן לברורי מה שכתב הרב החביב ז"ל וז"ל יראה שמכוון רבינו למה שאמרו בגמרא במכות כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא ל"ת וסובר רבינו דלאו דוקא השמר אלא ה"ה כל לשון שמירה וכו' וכמה דחוקים דבריו דבעלמא מילת השמר מופנה היא דבאומרו השמר פירוש השמר מעשות הדבר הזה כמו השמר בנגע הצרעת אבל ושמרתם את משמרת הקדש אין כאן שום מניעה כדי שנאמר שפירושו הוא השמר מלעשות זאת ועוד אם כל לשון שמירה היא אזהרה איך כתב למעלה שהיא מצות עשה והביא הפסוק דושמרו את משמרת אוהל מועד שהוא לשון שמירה שהיא אזהרה:

ולכן נראה דגם רבינו מודה דלשון שמירה לאו היא אזהרה אלא דוקא השמר או שמור או במקום שאפשר לפרש השמר מעשות הדבר הזה כהיא דכתיב ושמרתם את משמרת הקדש ולא יהיה עוד קצף אבל בספרי אמרו בהדיא דהוי מצות עשה וצ"ע עכ"ד:

ולענ"ד אחר המחילה רבה איכא לאתמוהי תרתי ואין ספק דאישתמיטי מיניה מה שכתב רבינו בפרק ג' דתפילין שאם הניח תפילין בלילה לוקה שנאמר ושמרת את החוקה הזאת מימים ימימה וא"כ לפי תירוץ הרב ז"ל שתירץ דהיכא שיפרש קרא בהדיא אז הוי ל"ת והא הכא שלא פלי ופסק דלוקה ועוד דאעיקרא קושייתו לא קושייא היא דהתם כתב מרן כ"מ ז"ל דזהו מחלוקת בהקומץ דר' יוחנן וריש לקיש דר"י סבר דלוקה ור"ל סבר דאינו לוקה ואמרינן בש"ס לימא בפלוגתא קמפלגי ע"כ:

ולשון שמירה אזהרה היא. לכאורה קשה דא"כ היכי מייתי להעשה מקרא דושמרו את משמרת אהל מועד הא לשון שמירה אזהרה היא וכן הקשה הכנסת הגדולה ז"ל. ולענ"ד נראה דלשון שמירה לחוד אה"נ דמודה על האזהרה אך בדאיכא קרא אחריתי דגלי על העשה מפרשינן גם לשון שמירה על העשה ובכאן עיקר העשה מואתה ובניך אתך לפני אהל העדות כמ"ש רבינו כאן ובספר המצוות כנזכר ולכך מוקמינן קרא דושמרו את משמרת אהל מועד דסמך ליה דאתי לאלומי העשה הראשון ומדכתיב קרא אחריתי אח"ז ושמרתם את משמרת הקודש אנו מפרשים אותו ללאו וסוף דבר כיון דדברי רבינו לקוחים ממכילתא נ"ל שאין שום קושיא עליו ובס' צרור החיים ז"ל הביא מההיא שכתב רבינו פ"ג דהל' תפילין שאם הניח תפילין בלילה לוקה שנאמר ושמרת את החוקה הזאת וכו' והיא ראייה נכונה:

נאם דוד

ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנא' ושמרו את משמרת הקדש ולשון שמירה אזהרה היא הא למדת ששמירתו מצות עשה וביטול שמירתו מצות לא תעשה. פ' דושמרו את משמרת הקדש היא מצות עשה. ומדאפקיה רחמנא בלשון שמירה שהוא לשון אזהרה משמע דאם בטל שמירתו עבר על לא תעשה. דהא הוה יכול לכתוב ועשו את משמרת הקדש וכתב ושמרו לומר שהוא לשון אזהרה. וכן מצינו שרבינו כתב בפ' דדתפילין [הי"א] שאם הניח תפילין בלילה עובר בלאו שנאמר ושמרת את החוקה הזאת וגו' מימים ימימה ע"כ. שאע"פ שהיא מצות עשה כיון דאפקיה רחמנא בלשון שמירה היא אזהרה:

צרור החיים

שמירת המקדש מצות עשה ואע"פ שאין שם פחד וכו' עד ואם ביטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר ושמרתם את משמרת הקדש ולשון

הלכה ד

מְצוֹת שְׁמִירְתוֹ שִׁיְהִיו הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים מִבְּפָנִים וְהַלְוִיִּם מִבְּחוּץ. וְכ"ד עֲדָה שׁוֹמְרִין אוֹתוֹ בְּכָל לַיְלָה תָּמִיד בְּכ"ד מְקוֹם. הַכֹּהֲנִים בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת וְהַלְוִיִּם בְּכ"א מְקוֹם:

כסף משנה

מצות שמירתו וכו'. בספרי פרשת קרח על פסוק אתה ובניך אתך לפני אהל מועד: **וארבע ועשרים עדה וכו' והיכן היו שומרים וכו' עד סוף הפרק.** בפ"ק דתמיד (דף כ"ה:) ובפ"ק דמדות (מ"א):

משנה למלך

וארבע ועשרים עדה שומרים כו'. תנן בריש מס' מדות בג' מקומות הכהנים שומרים בב"ה בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד והלויים בעשרים ואחד מקום ה' על ה' שערי הר הבית ד' על ד' פנותיו מתוכו ה' על ה' שערי העזרה ד' על ד' פנותיו מבחוץ וא' בלשכת הקרבן וא' בלשכת הפרוכת וא' לאחורי בית הכפורת ע"כ. ובפ"ק דמדות תנן ושבצפון שער הניצוץ וכמין אכסדרה היה ועלייה בנויה על גביו שהכהנים שומרים מלמעלן והלויים מלמטן ע"כ. והנה לכאורה נראה דבאכסדרה זו הכהנים היו שומרים מלמעלה והלויים מלמטה אך ראיתי למפרש בתחילת מס' תמיד שהובאת שם משנה זו דמדות שכתב דשמירת לויים אינה מוסבת על בנין אכסדרה אלא למדך שאע"פ ששמירת כהנים צריכה שתהא למעלה מקום שמירת הלויים לא בעי למעלן אלא למטן כו' והביא ראיה לדבריו דהא תנן בכ"א מקומות הלויים שומרים וקא חשיב להו ולא קא חשיב שמירה זו דאכסדרה ואם איתא דלויים שומרים באכסדרה א"כ הוּוּ להו עשרים ותרי ע"כ. ובגמרא הקשו על משנה זו דהלויים בכ"א מקום וקא חשיב ה' על ה' שערי עזרה ורמינהו שבעה שערות היו בעזרה ותירצו אמר אביי תרי מינייהו לא בעי שימור ופירש שם המפרש דתרי לא בעי

שימור לויים דהא כהנים בג' מקומות שמרי ומאי נינהו שער בית המוקד ושער בית הניצוץ ובחשבון הז' שערות קא חשיב להו ע"כ. והנה הכלל העולה מדבריו הוא דלא מיבעיא דבג' מקומות אלו שהיו הכהנים שומרים בעליה שלא היו הלויים שומרים למטה אלא אף בשערות שהוא מקום שמירתן של הלויים בשער בית הניצוץ ובשער בית המוקד לא היו הלויים שומרים כיון שהכהנים היו שומרים בעליה וכן הוא דעת רבינו שכתב וארבע ועשרים עדה שומרים בכל לילה תמיד בכ"ד מקום הכהנים בג' מקומות והלויים בכ"א מקום ולא חשיב כלל שמירת לויים במקום שהיו הכהנים שומרים ובדין ה' כתב ועל ה' שערי העזרה חוץ לעזרה שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ ע"כ כיון. למה שתירצו בגמרא תרי מינייהו לא בעי שימור והיינו שער המוקד ושער הניצוץ דלא היה שם שמירת לויים כלל כיון שהכהנים שומרים שם מלמעלה אך ראיתי לסמ"ג בחלק מצות עשה סי' קס"ה שכתב אף בבית אבטינס ובית הניצוץ ובית המוקד היו גם לויים שומרים וטפלים לכהנים כמו שנאמר וילוו עליך וישרתוך במקום שהיו עליות היו הכהנים שומרים מלמעלה ולויים מלמטה ובבית המוקד היה כהן מבפנים ולוי מבחוץ כדמפרש במסכת תמיד ובמסכת מדות שנינו שהלויים שומרים בכ"א מקומות לבדם כו' ובשני השערות האחרים היו כהנים ולויים שומרים ע"כ. והנה כפי סברא זו מתני' דמדות דקתני שהלויים שומרים מלמעלה והלויים מלמטה אתיא כפשטה דבאותה אכסדרה עצמה היו הלויים שומרים למטה ומתניתין דקתני דהלויים היו שומרים בכ"א מקום ולפי דברי הסמ"ג נמצא שהלויים היו שומרים בכ"ד מקום דהיינו ג' מקומות עם הכהנים וכ"א

פרק ה' הלכה ד'

מפני שהוקשה להם דאיך הכתוב הזכיר שמירת הלויים ולא הזכיר שמירת הכהנים דא"כ כפי תירוץ קמא דקאמר דקרא נמי לא קאמר כי אם כ"א מקום תיקשי אמאי לא קאמר קרא שמירת הכהנים. ומיהו היה אפשר לומר דאם הכתוב לא איירי כי אם בשמירת הלויים לבדם אין זה מהקושי אם הכתוב לא הזכיר שמירת הכהנים אך כפי תירוץ בתרא אי אמרת דקרא כ"ד מקומות קאמר והג' הם מקומות שהיו הכהנים שומרים עם הלויים אז קשה איך לא הזכיר הכתוב הכהנים שהם העיקר והלויים טפלים להם כדכתיב וילוו עליך ומ"מ אין דברים הללו נוחים אצלי. עוד קשה לי דבשלמא כפי תירוץ קמא דקאמר דקרא כ"א מקומות קאמר אף שהלויים היו שומרים בכ"ד מקום ניחא דאיכא למימר דקרא לא איירי אלא במקום שהיו הלויים שומרים לבדו ולא במקום שהיו שומרים עם הכהנים כי היכי דלא מיירי קרא בשמירת הכהנים אך לתירוץ בתרא דקרא איירי בשמירת הכהנים קשה דאמאי לא קאמר נמי המקום שהיו הלויים שומרים עם הכהנים ואם כן הווי להו כ"ז מקום. אשר על כן נ"ל דלכ"ע עיקר מצות השמירה אינה אלא בכ"ד מקום ומקרא ילפינן דג' כהנים צריכים לשמור בג' מקומות ושמעינן נמי מקרא דגם הלויים צריכים לשמור במקום מיוחד כדכתיב משה אהרן ובניו אלא שבכתוב לא הוזכר גבי לויים בכמה מקומות צריכים לשמור ואדרבה מן הפסוק נראה דבחד לוי שומר סגי דהא בקרא לא הוזכר כי אם משה אלא דאפשר דדוד תקן שיהיו הלויים שומרים בכ"א מקום ונמצא שהיו הלויים עם הכהנים כ"ד שומרים וזהו כשהוזכרו השומרים לא הוזכרו כי אם בשיעור זה דהיינו כ"ד אלא דכיון דרחמנא אמר וילוו עליך וישרתוך למדנו מפסוק זה דגזירת הכתוב היא דבמקום ששומרים הכהנים שיהיו שם לויים טפלים להם ולא משום שמירת הבית אלא שיהיו כמו משרתים לכהנים השומרים והם כמו שומרים לשומרים ומזה הטעם עצמו בעינן שיהיו

מקום לבדם היינו משום דמתניתין לא קא חשיב אלא המקומות שהיו הלויים שומרים לבדם בלתי שותפות הכהנים אבל לעולם דבמקום שהיו הכהנים שומרים גם הלויים היו שומרים שם למטה מדכתיב וילוו עליך וישרתוך וזה למדנו ממתני' דמדות דקתני על אכסדרה דבית הניצוץ שהכהנים שומרים למעלה והלויים למטה והוא כלל לכל המקומות שהיו הכהנים שומרים שיהיו הלויים שומרים שם למטה ולפי זה מה שתירצו בגמרא תרי מינייהו לא בעו שימור אין הכוונה כמו שכתבנו למעלה משום דהכהנים היו שומרים שם למעלה אלא הכוונה היא משום דבהני תרי שערות כבר היו הלויים שומרים תחת העליות שהיו שומרים שם הכהנים וא"כ לא בעי שימור לשערות והמקשה היה סבור דמלבד מה שהיו הלויים שומרים תחת העליות שהיו הכהנים שומרים דכתיב וילוו עליך היה מן הדין שיהיו שומרים ג"כ בשערות שתחת העליות ותירץ אביי דאין צורך לזה דבחד מקום תרי שומרים למה לי וכיון שהיו שומרים תחת העליות שוב אינו צורך לשומרים בשערות. אך מה שאני תמיה לפי דברי הסמ"ג הללו הוא מההיא דאמר' בריש תמיד מנא לן דהלויים היו שומרים בכ"א מקום ואמרו מדכתיב למזרח ליום ששה וגו' והקשו על זה הני עשרים וארבעה הווי ותירצו דלא הווי כי אם כ"א וכמבואר שם עוד תירצו דלעולם עשרים וארבעה כדכתיב תלתא מינייהו דכהנים ועשרים וחד דלויים ע"כ. ולפי דברי הסמ"ג דס"ל דהלויים מלבד מה שהיו שומרים בג' מקומות עם הכהנים עוד היו שומרים בכ"א מקום לבדם ונמצא שהיו שומרים בכ"ד מקום מהו זה שהקשו בגמרא הני כ"ד הווי והלא פשיטא דכ"ד היו וכי תימא דהיינו מה שתירצו בתירוץ בתרא תלתא מינייהו דכהנים כלומר שהיו שומרים עם הכהנים הא ליתא דהא בגמרא הקשו על זה והא הכא לויים הוא והוצרכו לומר דבכ"ד מקומות נקראו הכהנים לויים וליכא למימר דמה שהוצרכו לומר דתלתא כהנים וכדריב"ל הוא

פרק ה' הלכה ד'

היה הכהן מבפנים ובן לוי מבחוץ וכמו שכתב ר"ע והן הן דברי הסמ"ג שכתבנו למעלה ומ"ש כדמפרש במסכת תמיד היינו ההיא דאמרין בריש מסכת תמיד דבעו בגמרא מנא לן שהכהנים שומרים מלמעלה והלויים מלמטה דת"ר וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר אתה אומר בעבודתך או אינו אלא בעבודתם כשהוא אומר ונלוו עליך ושמרו הרי עבודתם אמור הא מה אני מקיים וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה ולויים מלמטה ע"כ. והנה העתקתי סוגיא זו משום דמכאן מודעא רבה למה שכתבתי למעלה דמה שהיו הלויים שומרים במקום שהכהנים שומרים אינו משום שמירת הבית אלא כדי שיהיו נראים כמשרתים לכהנים והברייתא הכי מיתפרשא וילוו עליך וישרתוך בעבודתך כלומר כשאתה עובד ישרתו אותך הלויים דהיינו כשהכהנים שומרים דהיינו עבודה שלהם הלויים ילוו עליך וישרתוך דהיינו שיהיו מלמטה כמו שומרים לך או אינו אלא בעבודתם כלומר שגם הם יהיו שומרים כמוך כשהוא אומר ונלוו עליך ושמרו הרי עבודתם אמור הא מה אני מקיים וילוו עליך בעבודתך הכתוב מדבר הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה ולויים מלמטה ואף שהמפרש פירשה לברייתא זו בדרך אחרת היינו משום דאיהו ס"ל כדעת רבינו דבמקום שהכהנים שומרים לא היה שם לויים כלל אך לדעת הסמ"ג שכתבנו אתיא ברייתא זו כפשטא ודו"ק. ודע דאליבא דרבינו והמפרש לא ידעתי מאי שיאטיה דבן לוי דקתני ובן לוי יושב לו בחוץ שהרי כפי דבריהם במקום שהכהנים שומרים לא היו שם לויים כלל וכמו שכתבנו לעיל וסבור הייתי לומר דבן לוי זה הוא איש הר הבית המוזכר שם בתמיד ובמדות שהיה מחזיר בכל לילה ואפשר שמקומו הקבוע לו היה בבית המוקד מבחוץ ואפשר דמנוי זה היה מן הלויים ולא מן הכהנים אך אינו מתיישב לי כל זה דלמה שינו את שמו דבתחילה קראוהו בלשון מעלה איש הר הבית

הכהנים שומרים למעלה כדי שיהיו הלויים למטה לקיים הכתוב דקאמר וישרתוך שהם כמו המשרתים שהאדון עומד למעלה והמשרת עומד למטה וקרא דדברי הימים לא איירי אלא בלויים השומרים וכפי תירוץ קמא קרא לא איירי כי אם בלויים ולא בכהנים וכפי תירוץ בתרא קרא איירי בכל השומרים כהנים ולויים אבל במה שהיו הלויים שומרים עם הכהנים בהא לא איירי קרא משום דהני לאו משום שמירת הבית קא אתו אלא מדין שירות הכהנים וכדכתיבנא. והנה כפי מה שכתבנו רבינו וסמ"ג בפירושא דקרא דילוו עליך פליגי דרבינו ס"ל דקרא במצות שמירת הבית איירי וקאמר דהכהנים יהיו שומרים בעלייה והלויים למטה במקום ששומרים שיהיו הלויים טפלים לכהנים והיינו דכתיב ילוו עליך והסמ"ג סובר דקרא לא איירי בשמירת הלויים אלא שגזר הכתוב דבמקום שהכהנים שומרים שיהיו שם לויים למטה כמו משרתים וא"ת מאחר דקרא לא איירי בשמירת הלויים מנא לן שהלויים לא ישמרו בעליות גם כן וי"ל דלעולם שמירה סתם אינה אלא למטה כשמירת חצרות המלכים וגבי כהנים דתנינן שהיה שמירתם בעלייה שאלו בגמרא מנא לן ותירצו מדקאמר רחמנא וילוו עליך וגו' כלומר שגזירת הכתוב דבמקום שהכהנים שומרים שיהיו שם לויים טפלים להם שמעת מינה דהכהנים מצות שמירתם הוא במקום גבוה וגזירת הכתוב הוא כדי שיהיו שם טפלים להם אבל גבי שמירת הלויים כדקיימא קיימא כסתם שמירה שהיא מלמטה. ודע דבסוף פ"ק דמדות תנן הגיע זמן הנעילה כו' ונעל הכהן מבפנים ובן לוי ישן לו מבחוץ גמר מלנעול החזיר את המפתחות וכו' נתן כסתו עליה ישן לו ע"כ. והנה מה שכתוב בנוסחא דידן בן ובן לוי ישן נראה שהוא ט"ס וצריך לגרוס ובן לוי יושב לו וכן כתב רבינו עובדיה ובן לוי זה הוא השומר שבבית המוקד שהיו שם הכהנים שומרים ובבית אבטינס ובבית הניצוץ שהיו עליות היו הכהנים למעלה והלויים למטה ובבית המוקד שלא היה שם עליה

פרק ה' הלכה ד'

דבבית הניצוץ היו שומרים תחת האכסדרה ובבית המוקד היו שומרים בחוץ ומש"ה לא היו שומרים בשערים. ודע שראיתי בפסקי תוס' בריש מדות כדברים האלה בג' מקומות במקדש שומרים כהנים וגם לויים וכהנים מבפנים ולויים מבחוץ ועוד ה"י מקומות שומרים לויים לבדם ובין הכל כ"א מקומות ע"כ. וכעין זה כתבו ג"כ בפסקי תוס' דתמיד. והנה מה שכתבו דבג' מקומות שהיו הכהנים שומרים היו הלויים שומרין הן הן דברי הסמ"ג שכתבנו לעיל אך מה שסיימו ועוד ה"י מקומות הדבר הוא תימה שהרי בפרטן אתה מוצא כ"א והנראה דהתוס' ס"ל דמאי דתנן והלויים בכ"א מקומות הוא בין כל המקומות דהיינו בין המקומות שהיו שומרים עם הכהנים ובין המקומות שהיו שומרים לבדם לפי ששמירת הכהנים היתה בבית המוקד ובבית הניצוץ ובבית אבטינס והנה ידוע הוא דלשכת בית אבטינס היתה בדרום בצד שער המים וכמ"ש הרב בעל תיו"ט בצירור הבית שעשה בסוף מדות יע"ש וא"כ כששנינו בשמירת לויים חמשה על חמשה שערי העזרה בכלל השערים הללו הם שער בית המוקד ושער בית הניצוץ ושער המים ובג' מקומות הללו הכהנים היו למעלה והלויים למטה ונמצא שהיו הכהנים שומרים עם הלויים ובי"ח מקומות אחרים היו שומרים הלויים לבדם. ולפי דברי התוס' הללו מאי דאמרינן בגמרא בריש תמיד תרי מינייהו לא בעו שמור אין הכוונה כמ"ש המפרש דהיינו משום דהכהנים שומרים למעלה שהרי כבר כתבנו דלפי דברי התוס' בכלל הה' שערים ששנינו במתני' שהיו הלויים שומרים הם שער בית המוקד ושער הניצוץ ושער המים אלא התוס' ס"ל כדעת הר"ש דהכוונה היא תרי שערים היו שם שהיו תכופים לשערים אחרים ומש"ה לא בעו שימור ואפשר שדעת הר"ש כדעת התוס' דהלויים היו שומרים בבית המוקד ובבית הניצוץ ומש"ה הוכרח לפרש דמאי דאמרינן דתרי לא בעו שימור דהיינו משום דהיו תכופים ואף שכתבנו לעיל דממה שפירש במתני' דהגיע זמן הנעילה נראה דס"ל דלא היה

ועכשיו קראוהו בן לוי. וראיתי לרבינו שמעיה שכתב עלה דמשנה זו פירוש מחודש וז"ל הגיע זמן הנעילה כו' הגביה את הטבלא הכהן השומר כו' ונעל הכהן מבפנים כל השערים שיש לו לנעול ובעודו עוסק בנעילת שערים בן לוי יושב לו מבחוץ על הטבלא גמר מלנעול הגביה הטבלא כו' והחזיר הטבלא למקומה ונתן בן לוי כסתו עליה חזר וישן ע"כ. והנה כפי דבריו בן לוי זה היה יושב בפנים בבית המוקד והרב בעל תוספות י"ט הרבה להשיב בדברי רבינו שמעיה הללו דמנא ליה כל זה והנראה אצלי דרבינו שמעיה ס"ל כדעת רבינו דבבית המוקד לא היה שם שומר לוי כלל דבמקום דהכהנים היו שומרים לא היו הלויים שומרים מש"ה פירש דבן לוי זה אינו שומר המקדש אלא מינויו היה שהיה יושב על הטבלא שהיה בתוכה מפתחות העזרה. ודע שחפשתי ברבינו בחיבורו ולא ראיתי שהביא משנה זו דהגיע זמן הנעילה ולא ידעתי למה. ודע שדעת רבינו עובדיה הוא כדעת הסמ"ג וכמו שכתב בספ"ק דמדות ובביאור ההיא דאמרינן בריש תמיד תרי מינייהו לא בעו שימור לא גלה דעתו אלא כתב סתם בריש מדות ואפי' לדברי האומר ז' שערים היה מודה שלא היה משמר אלא על חמשה ע"כ. והרב בעל תיו"ט הביא סוגיית הגמרא וכתב ופי' ה"ר שמעיה לפי שהיו תכופין לשאר השערים ע"כ. ולא ידעתי למה בחר בפירוש זה דרבינו שמעיה מכל הפירושים ולדידי עד כאן לא הוזקק הר"ש לפירוש זה אלא משום דסבר כרבינו דבמקום שהיו הכהנים שומרים לא היו הלויים שומרים ומש"ה הוקשה לו דהני תרי אמאי לא בעו שימור ולא ניחא ליה במה שכתב המפרש ורבינו דמשום דהיו הכהנים שומרים למעלה משום הכי לא בעי למטה ומש"ה פירש שאין הטעם אלא משום דשני שערים היו תכופין לשאר השערים אך לדעת הר"ע דכל מקום שהיו הכהנים שומרים למעלה הלויים שומרים למטה אין צורך לדברי הר"ש אלא הטעם שלא היו שומרים בשער בית המוקד ובשער בית הניצוץ הוא משום

פרק ה' הלכה ד'

שומרים דא"כ אף אלו תרי מינייהו צריכי שימור ועוד דא"כ היו בין הכל כ"ז מקומות ואנן ילפינן מקרא שלא היו בין הכל רק כ"ד מקומות כו'. ונ"ל דהמשנה דמדות הטעהו דקתני שער הניצוץ כו' שהכהנים שומרים מלמעלה והלויים מלמטה ועלה על דעתו דשמירת לויים מוסבת על בנין שער הניצוץ ומשם למד דה"ה בבית אבטינס ובבית המוקד היו הלויים שומרים למטה אבל כבר נשמר מזה הטעות הר"ש ופירש דשמירת לויים אינה מוסבת על בנין שער הניצוץ אלא קאי על כ"א מקום שהיו הלויים שומרים לבדם וכן פירש המפרש ולאפוקי מהסמ"ג שכתב שהלויים היו שומרים בג' מקומות שהיו הכהנים שומרים והיו נמי שומרים בכ"א מקום לבדם עכ"ד. והנה הנך רואה שאין ממש בדברים אלו כלל דמה שהקשה ממה דאמרינן תרי לא צריכי שימור והביא פ' המפרש כפי הנראה לא ראה דברי הר"ש בריש מדות שפירש פירוש אחר וכבר כתבנו דהתוס' ס"ל כפי' הר"ש ומה שחזר דא"כ היו בין הכל כ"ז כו' מה שאינו כתב דלדברי התוס' לא היו בין הכל רק כ"ד ואף אם היו כ"ז וכסברת הסמ"ג לא קשה מידי ממה שהקשה וכמו שכתבנו לעיל גם מ"ש דהר"ש פ' דשמירת לויים אינה מוסבת על בנין שער הניצוץ זה אינו דדוקא המפרש פ' כן אך דברי הר"ש יותר נוטים לדברי התוס' וכמו שיראה המעיין ומה גם דאחר שפירש דטעמא דתרי לא בעו שימור הוא משום דהיו תכופים שמעת מינה דאף במקום שהיו הכהנים שומרים הלויים ג"כ היו שומרים, הכלל העולה דכל מה שיש לשאת ולתת בדברי סמ"ג ותוס' כבר הארכנו בזה לעיל והכל מתוקן אצלנו וזה המחבר כפי הנראה לא השגיח בעין יפה בדבריהם ולא די לנו זה הצער אלא שהטיח דברים ופער פיו נגד רבותינו בעלי התוס' וכתב בשנים ושלושה מקומות שטעו והנראה אצלי הכל דבר אחד וזהו עונשו ושרי ליה מר' ולן: תנן בפ"ק דמדות ומקום היה שם אמה על אמה כו' שהמפתחות היו תלויות בה ע"כ. ונראה דמקום זה

ללויים שמירה במקום הכהנים נראה דאין זה הכרח דלעולם דס"ל שהיו הלויים שומרים במקום שהכהנים שומרים אלא דס"ל דהך ב"ל לאו שומר הוה דמאי איריא הכא דיני השמירה שהרי כבר נשנו בראש הפרק ועוד דאמאי שנה אותו בלשון יחיד ובן לוי יושב מבחוץ והרי בכ"מ ששנו שמירת הלויים הוא בלשון רבים וכן בדין דודאי לא היה איש אחד שומר ועוד אפשר דגירסתו היתה חזר וישב לו וקאי על ב"ל המוזכר למעלה וכיון שכן ע"כ לאו שומר הוא דהא אין לוי שומר מבפנים מכל הני טעמי ס"ל דבן לוי המוזכר כאן אינו שומר כי אם ממונה על מקום המפתחות: הכלל העולה ממה שכתבנו דבשמירת הלויים לפי דעתי איכא שלש מחלוקות הדעת האחת הוא דעת רבינו והמפרש דהלויים לא היו שומרים כי אם בכ"א מקומות דוקא ובשער בית המוקד ובית הניצוץ לא היו שם שומרים לויים לפי שהכהנים היו שומרים מלמעלה. הדעת השנית היא דעת התוס' וס"ל כדעת רבינו שהלויים לא היו שומרים כי אם בכ"א מקומות אך בהא פליגי עם רבינו דס"ל דהלויים היו שומרים בבית המוקד ובבית הניצוץ מלמטה וכבר כתבתי שהנראה אצלי הוא שדעת הר"ש הוא כדעת התוס'. הדעת השלישית היא דעת הסמ"ג ורבינו עובדיה דהלויים מלבד מה שהיו שומרים בכ"א מקומות לבדם עוד היו שומרים בג' מקומות עם הכהנים וכבר ביארתי לעיל סברא זו באר היטב. והרב באר שבע אחר שהביא מה שכתוב בפסקי תוס' דמדות ודתימד שכתבנו למעלה כתב ולי נראה שהוא טעות גדול שהרי משנה שלמה שנינו בשלושה מקומות כו' והלויים בכ"א וקא חשיב להו להני כ"א מקום שהלויים היו שומרים לבדם בין שער ופנה דהר הבית ועזרה כו' ופריך בגמרא ורמינהי ז' שערים הוי ומשני תרי מינייהו לא בעו שימור פירש המפרש לא צריכי שימור דהא כהנים בג' שמרי להו ומאי ניהו שער בית המוקד ושער בית הניצוץ וכ"כ רבינו בהדיא שהלויים לא היו שומרים כלל למטה בג' מקומות שהיו הכהנים

פרק ה' הלכה ד'

הניצוץ לא נתבאר טעמו⁵. ופ' הרובין הם הנקראים פרחי כהונה ושם שאלו מאי שנא דהתם קרי להו פרחי כהונה והכא קרי להו רובין, ותירצו הכא דלא מטו למעבד עבודה קרי להו רובין. ופ' רובין מלשון רביא היינו ילד, א"נ מלשון רובה קשת שהיו מורים חצים. והראשון יותר נכון⁶. ובית המוקד כבר נתבאר מקומו ולא הי' עלייה⁷ ושם הקשו על המשנה שאומר ומניחים בגדיהם תחת ראשיהם ותיפק לי' משום כלאים, ותירץ ר"פ לא תימא כו' אלא כנגד ראשיהן. ור"א מתרץ בגדי כהונה קשים הם. ופסק רבינו כתירוץ ר"פ, דמסייע לי' סוגיא דערכין [ג' ע"א] ויתבאר בפ"ה מכלי המקדש⁸. גם ביומא פ' בא לו [ס"ט ע"א] הוזכר כן דלר"פ כנגד ראשיהן דוקא כי לא ניתנו ליהנות מהם. ומכריח כן מדין כלאים כמ"ש. ואעפ"י ששם ביומא משמע דמסיק דלא כר"פ. ופשוט דבגד"כ ניתנו ליהנות בהם, ומייתי ראיא מברייתא דקתני בה הכי בהדיא, ולפ"ז ליתא לדר"פ. ותחת ראשיהן נקטינן. אפשר דל"ק לרב פפא כי הוא מפרש דהיינו דוקא ליהנות כל זמן שהם עליו שלובשן לעבודה שאין בהם כלאים. כיון דלא ניתנה תורה למלאכי השרת שרי אפילו יכול להפשיטן, אבל אחר שהפשיטן אסור ליהנות בהם. ואכתי ע"כ כנגד ראשיהם נקטינן מטעם הנאה. וא"נ אפשר דברייתא באותם שאין בהם כלאים ומדין הנאה לחוד מיירי אבל משום כלאים אסורי וכסוגיא דערכין, ואכתי כנגד ראשיהן דוקא ולא תחת ראשיהן. ואיתא לדרב פפא, גם שם הקשו למה ישנים ע"ג קרקע, ליעיילי להו מטות. ותירצו לאו

היה בבית המוקד עצמו ולא בד' לשכות שהיו בבית המוקד דהא קודם למשנה זו קתני בית המוקד כו' דעלה קתני ומקום היה שם משמע דבבית המוקד היה המקום אך ראיתי למפרש בריש פ"ק דתמיד עלה דמתניתין דמפתחות העזרה בידם שכתב דמקום זה דאמה על אמה היה בלשכת המוקד ולשכה זו הנקראת לשכת בית המוקד הוזכרה בפ"ג דתמיד והיתה צפונית מערבית ומ"מ לא ידעתי מנא ליה למפרש דבר זה והרואה הציור שעשה הרב בעל תיו"ט בסוף מדות יראה דס"ל דמקום זה דאמה על אמה היה בבית המוקד עצמו ולא בשום אחת מהלשכות: תנן בפ"ק דתמיד ובפ"ק דמדות בית המוקד כו' וזקני בית אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם ע"כ. והנה לא ידעתי פ' משנה זו דקתני מפתחות העזרה בידם דמשמע דקאי על זקני בית אב ולמעוטי פרחי כהונה דהא בתר הכי קתני פרחי כהונה איש כסתו בארץ והלא המפתחות היו בבית המוקד שהיה שם מקום אמה על אמה וכדאיתא שם בפ"ק דמדות וא"כ למה זה יחסו המפתחות לזקני בית אב יותר משאר הכהנים. וסבור הייתי לומר דמקום זה דאמה על אמה היה ברובדין שהיו ישנים שם זקני בית אב ומשום הכי יחסו המפתחות לזקני בית אב וראיתי למפרש בריש תמיד שכתב ומפתחות העזרה בידם כלומר בידי אותם כהנים לשם היו מונחות כל מפתחות העזרה ומפרש במסכת מדות היכן היתה הנחתן מקום היה שם אמה על אמה כו' ע"כ. והנה דברים אלו הם צרורים וחתומים והדבר צריך תלמוד: (א"ה עיין מ"ש הרב המחבר בפ"ד מהלכות כלי המקדש דין י"ז):

ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז

מצות שמירתו כו'. כתב מוהרר"י קורקוס ז"ל. גם שם נתבאר ובית אבטינס הוא מקום שבו מפטמין את הקטורת, ושם העלו דהיתה עלייה, ובית

⁵ בפ'י הראב"ד והרא"ש כתבו שנקרא כן על שם שהיא אכסדרא והחמה מתנוצץ שם וכ"מ בערוך בערכו. והבאר שבע כתב עוד טעם יעו"ש.

⁶ בפה"מ להרמב"ם כתב פ' שני.

⁷ כ"כ הרע"ב פ"א דמדות מ"ח ובפ"א דתמיד מ"א. אבל המפרש שם כתב שהיתה עלייה יעו"ש ובתפא"י במדות שם.

⁸ הי"א. וע' שם במהר"י קורקוס ביאר באריכות.

פרק ה' הלכה ד'

הביא משנה זו כי אין נפק"מ לדינא כלל כי אחרי שכתב בסעי' ה' דהלויים היו שומרין מבחוץ שוב א"צ לכתוב סדר הנעילה) ואי לא מסתפינא אמינא כי גם הר"ש במדות מפרש כן ונפל ט"ס בדבריו מש"כ והחזיר הטבלא למקומה ונתן בן לוי כסותו עלי' חזר וישן עכ"ל ונ"ל כי תיבות בן לוי הוא ט"ס וכצ"ל והחזיר הטבלא למקומה ונתן כסותו עליה וכו' וקאי על הכהן. יהיה איך שיהיה כוונת רבינו והמפרש וודאי כן הוא (וכ"ה בס' שבט יהודא) ובזה אזיל מה שנדחק המל"מ בזה.

ותשואות חן לו על שהאיר עינינו במה שהביא דברי פסקי התוס' (בתמיד סי' ז' ובמדות סי' א') דהלויים היו שומרים לבדם רק בי"ח מקומות ועם הכהנים היו שומרים שלשה מקומות ונמצאו הלויים בכ"א מקומות והכהנים בשלשה מקומות יעו"ש ונמצא דאיכא שלש מחלוקת דעת רבינו והמפרש דבכ"א מקומות היו לויים ובשלשה מקומות היו כהנים ודעת הסמ"ג דבכ"א מקומות היו לויים לבדם ובשלשה מקומות היו כהנים עם לויים ודעת פסקי תוס' דבי"ח מקומות היו לויים לבדם ובשלשה מקומות היו כהנים עם לויים. ודעת הרא"ש בפ' לתמיד כמו הפסקי תוס' יעו"ש.

קריית ספר

מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ. הכהנים שומרים בשלשה מקומות דכתיב אהרן ובניו שומרי משמרת המקדש אהרן בחד מקום ובניו בשני מקומות דכתיב שומרים משמרת למשמרת הרבה שמירות ואי בחד מקום הווי כולהו אם כן לא הוי אלא שמירה אחת ובבית הניצוץ ובבית המוקד ובבית אבטינס היו שומרים שעליות לא נתקדשו בקדושת עזרה ובית המוקד הציה בחול ושם היו יושבין והיו במקום גבוה שהכהנים שומרים מלמעלה דכתיב וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר דהיינו שמירה שהם שומרים כמו כן בא הכתוב ולימד שילוו עליך

אורח ארעא לעיולי מטות למקדש. והם דברי רבינו:

ומהר"ד נ' זמרא ז"ל כתב ופי' רובין נערים תרגום ילד רבייא⁹ והם הבחורים שעדיין לא הגיעו לחינוך עבודה:

הר המוריה

מבפנים וכו'. עי' בספרי קרח פסקא קט"ז ובזרע אברהם שם שהאריך בזה.

הכהנים בג' וכו'. כ"ה דעת המפרש בתמיד וכבר כתבתי מזה קצת בפ"ה ה"ד יעו"ש היטיב והנה כעת ראיתי מצאתי את שאהבה נפשי במל"מ שהעמיק הרחיב הדבור בזה ודבריו מתוקים ונתתי שמחה בליבי שכוונתי לדבריו רק מה שראיתי שנדחק מאד בבאור המשנה דפ"ק דמדות מ"ח ונעל הכהן מבפנים ובן לוי ישן לו מבחוץ גמר מלנעול החזיר את המפתחות לשלשלת ואת הטבלה החזיר למקומה נתן כסותו עליהן ישן לו ע"כ דמזה מבואר דבמקום שהיה כהן שומר היה ג"כ בן לוי שומר יעו"ש מה שנדחק הרבה בזה ולדעתי העניה אין מזה שום קושיא על שיטת רבינו והמפרש דהתם לא נעל שער בית המוקד בלבד אלא כל שערי העזרה נעל כדאיתא ומפתחות העזרה בידם שם מ"ז ובתמיד פ"ק מ"א. וקאמר כאן דכשהגיע זמן העזרה לנעול אז נעל כל שערי עזרה מבפנים. ומבחוץ לכל שער ישב לו בן לוי לשמור (זולתי במקום ששמרו הכהנים מלמעלה שם לא ה' לויים שומרים מלמטה וכנ"ל) וגמר מלנעול הכהן שמפתחות העזרה תחת ידו החזיר המפתחות לשלשלת והטבלה החזיר למקומה ונתן הכהן כסותו עליה וישן לו. וביאור זה פשוט לדעתי מכל מה שנדחק המל"מ בזה וכ"מ מלשון המפרש בריש תמיד כ"ה ב' יעו"ש היטיב ואין משם שום קושיא נגד רבינו והמפרש (ע"כ יפה עשה רבינו שלא

⁹ ע' חגיגה י"ג ע"ב.

פרק ה' הלכה ד'

עמהם לא היה לו לכתוב והחונים אלא לפני המשכן
קדמה משה אהרן ובניו ושיהיו הלויים שומרים
בכ"א מקומות ילפי' מדכתי' בדברי הימים למזרחה
ליום ששה לצפונה ליום ארבעה לנגבה ליום
ארבעה לאסופי שנים שנים לפרבר למערב ארבעה
למסלה שנים ותלתא מינייהו כהנים וכ"א לויים
דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים.

שיהיו טפלין לך בשמירתן שאינם שומרים בגובה
כמותך אלא למטה אצל השערים דלכך קרי להו
בקרא שוערים ושמירת לויים נמי ילפינן מדכתיב
והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה
משה והדר אהרן ובניו שומרי משמרת הקדש דהא
קרא לא חשיב משה בהדי כהנים דמדכתיב והחונים
בראש הפסוק שמע מינה הכי מידריש החונים לפני
המשכן קדמה משה והדר אהרן דאם היה משה

הלכה ה

והיכן היו שומרים. פהגים היו שומרים בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית המוקד. בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות בנויות בצד שערי העזרה והרובין היו שומרים שם. בית המוקד פפה ובית גדול הנה מקף רבדיו של אבן וזקני בית אב של אותו היום היו ישנים שם ומפתחות העזרה בידם:

והסמ"ג עשין קס"ה כתב דהרובין היו נערים שלא הגיעו לחינוך עבודה ע"כ ודבריו סתומים מהו חינוך עבודה. שוב ראיתי להרב באר שבע שכתב כן ודחה דברי המפרש. וראיתי בפסקי תוס' מסכת תמיד סי' ו' שכתב שם פחות מכן עשרים אין כשר לעבודה ולפי דעתי דבריהם הן על הרובין השנוי במשנתנו דאמרינן בגמרא דלא מטו למעבד עבודה ופי' הם דמיירי בפחות מכ' ומש"ה הוצרכו לומר דפחות מכן עשרים אין כשר לעבודה:

אור הישר

בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות בנויות בצד שערי העזרה וכו'. עיין לח"מ עבודת יום הכפורים פ"א ה"ז.

הר המוריה

והרובין וכו'. וזקני בית אב וכו' מדברי המפרש מבואר דהיה להם מטות בנויית בכתלים והיו עולים שמה ע"י הרובדין והפרחי כהונה היו ישנים על הארץ איש כסתו בארץ והפרחי כהונה לא היו השומרים רק הרובים היו השומרים אבל השומרים לא היו רשאים לישן עיי"ש בתמיד כ"ה ב' וכ"ז א'. וכן דעת הר"ש בריש מדות רק שכתב דהרובדין היא רצפה חלקה שהיו ישנים עליה יעו"ש והא דחילק בין רובים לפרחי וכתב שם הטעם כי הפרחי כהונה לפי שהיו יכולים לעשות עבודה לכן לא היו שומרים יעו"ש י"ל דאזיל לשיטתיה דס"ל דהשמירה היתה בין ביום ובין בלילה וא"כ אם היו עסוקים בשמירה לא היו יכולים לעבוד לכן לא היו עוסקים בשמירה. אמנם רבינו פי' שם בריש תמיד

כסף משנה

ומ"ש **והרובין.** מפרש בגמרא פ"ק דתמיד (דף כ"ג) דהיינו נערים שלא הגיעו לעשות עבודה כגון פחותים מי"ג:

משנה למלך

והרובין היו שומרים שם כו'. בגמרא אמרינן דמש"ה קרי להו רובין משום דלא מטו למעבד עבודה ופירש המפרש כגון פחותין מי"ג שנה וכ"כ מרן. ואני תמיה על זה דאיך יתכן דמצוה זו שהיא שמירת המקדש שהיא מצות עשה יניחו אותה לעשות לקטנים שאינן בני מצוה וכי תימא שהמצוה מתקיימת בשמירת הלויים הא ליתא דהא מקרא מלא הוא שהכהנים יהיו שומרים וכדאיתא בגמרא ריש מסכת תמיד. ומיהו לזה היה אפשר לומר דבבית המוקד השומרים לא היו קטנים דהא התם לא קתני רובין כי אם פרחי וכמו שעוד נעמוד על זה וא"כ הרי מתקיימת מצות שמירה התם ומיהו אין דעתי מתיישבת בזה דהא מקרא ילפינן דכהנים ישמרו בג' מקומות מדכתיב אהרן ובניו וא"כ מן הדין ראוי דהשומרים יהיו בני מצוה. והנראה אצלי דהא דקאמר הכא דלא מטו למעבד עבודה היינו שהם פחותים מעשרים שנה וכמ"ש רבינו בפ"ה מהלכות כלי המקדש דין ט"ו וכשיגדל הכהן ויעשה איש הרי הוא כשר לעבודה אבל אחיו הכהנים לא היו מניחין אותו לעבוד עד שיהיה בן עשרים שנה ע"כ, ולא לו הוא דקרי להו הכא רובין דהיינו שהן ראויין לעבודה אלא שהכהנים אין מניחין אותן לעבוד והיו עושין אותן שומרים.

פרק ח' הלכה ה'

שהרובין לאו הם פרחי כהונה ממש כי בבית המוקד היו השומרים פרחי כהונה ובבית אבטינס ובבית הניצוץ היו הרובים פרחי כהונה וביחוד יותר. שוב פקח ה' עיני וראיתי כי גם המל"מ העיר בזה בכמה דברים שכתבנו יעו"ש היטיב.

ומש"כ רבינו ומפתחות העזרה בידיהם היינו ברשותם וכ"כ הגר"א אבל לעולם היו מונחין בארץ תחת הטבלא ואל זה כיוון המפרש בתמיד כ"ה ב' ומיושב מה שתמה המל"מ בסוף ה"ד יעו"ש היטיב.

מעשה רקח

והרובין היו שומרין שם. פי' מרן ז"ל כגון פחותים מי"ג ע"כ וכן כתב המפרש למסכת תמיד אך קשה דכיון דזו מצות עשה כמ"ש רבינו בתחילת הפרק איך יטיל מ"ע על הקטנים דלאו בני חיובא נינהו ובגמ' לא אמרו אלא דלא מטו למעבד עבודה ואינו מוכרח שהם פחות מי"ג דאפשר דהכוונה שעדיין לא למדו ולעולם שהם יותר מי"ג אם לא שנאמר שהם לבדן לא היו שומרין אלא בחברת אחיהם כהנים גדולים ואשמועינן דמקטנותן היו מלמדין ומחנכין אותן לשירות ומכ"ש דמצוה זו מוטלת על כל הכהנים והלויים כמ"ש רבינו ובדפוס מגדל עוז וכן בכתב יד כתוב בית המוקד בארץ וזקני בית אב וכו' והשאר נמחק:

פירוש ר' דוד עראמה

של אותו היום. עיין הלכות כלי המקדש פ' רביעי (הלכה י"א):

היו ישנים לאו דוקא ישנים אלא שוכבים שלא היו יכולין לעמוד על רגליהן כל הלילה ולפיכך היו שוכבים:

כי הרובים הם פרחי כהונה והם היו השומרים בבית המוקד ורק בבית הניצוץ ובבית אבטינס לא היו שומרים רק הרובים אבל בבית המוקד היו השומרים פרחי כהונה ומש"כ רבינו שם וז"ל ונתבאר בגמרא שרובין הם הרובים ומורים בקשת הנקראים פרחי כהונה עכ"ל לאו ממש פרחי כהונה רק הם הרכים בשנים אבל מ"מ הרובים הם רכים יותר ולפי שם"ל שהשמירה לא היה רק בלילה ולכן היו יכולים לעבוד עבודה ביום ועוד דאין השמירה מעכבת את העבודה כי הרבה היו כדי לזה וכדי לזה ונמצא שלרבינו היו יכולים השומרים לישן וכדמשמע מלשונו בהלכה ו' יעו"ש וכ"מ קצת ממשנה ח' פ"ק דמדות דאיתא שם ובן לוי ישן לו מבחוץ. אמנם המל"מ בהלכה כתב דצ"ל וישב לו מבחוץ יעו"ש וי"ל בגי' זו פליגי רבינו עם המפרש וק"ל. וממה שלא הזכיר רבינו פרחי כהונה כאן כלל לכאורה י"ל דס"ל דאיש כסתו בארץ קאי נמי על זקני בית אב וכן על הרובים דבית הניצוץ ובית אבטינס דכלם היו שוכבים לארץ וכסתו בארץ רק דבבית המוקד היה מוקף רובדים ולא כן בבית אבטינס ובבית הניצוץ. וקמ"ל דבכל אותן המקומות היו זקני בית אב ישנים וכן היו שם בכל המקומות פרחי כהונה וכולם היו שוכבין לארץ. א"נ י"ל דזקני בית אב היו ישנים בבית המוקד על הרובדים ולא על הארץ והם היו השומרים בבית המוקד אבל בבית הניצוץ ובבית אבטינס היו הרובים שומרים והם היו ישנים על הארץ ומה דאיתא במשנה לא היו ישנים בבגדי קדש קאי על אלו ועל אלו וזה שכתב רבינו דהפראי כהונה הם הרובים. והם היו השומרים בבית הניצוץ ובבית אבטינס ולפי"ז מאי דפריך הש"ס שם בתמיד כ"ו ב' מ"ש התם קרי להו רובים הכא קרי להו פרחי ר"ל כיון דהכל אחד ומשני דמיירי הכא אפי' בהגיעו לעבודה (אמנם לפי' המפרש וכן למש"כ מתחלה בכוונת דברי רבינו

הלכה ו-ז

ו. לא היו הפהגנים השומרים ישנים בבגדי פהגה אלא מקפלין אותן ומניחין אותן כנגד ראשיהן ולובשין בגדי עצמן וישנים על הארץ כדרך כל שומרי חצרות המלכים שלא ישנו על המטות.

ז. ארע קרי לאחד מהן הולך במסכה שפתחת הקרקע שמתחלות הפתוחות להר הבית לא נתקדשו וטובל וחוזר ויושב אצל אחיו הפהגנים עד שנפתחין השערים בבקר יוצא והולך לו:

כסף משנה

מחזר כי אם על משמרות הלויים ולא על משמרות הכהנים וכתב בשם החכם הר"ר אברהם רופא שהשיג על רבינו עובדיה במ"ש שגם הכהנים לוקין שלא מצינו כהנים לוקין ומסתמיות דברי רבינו שכתב ומעמידין ממונה אחד על כל משמרות השומרים כו' נראה דזה הממונה היה מחזר אף על משמרות הכהנים. ומיהו עדיין אפשר לומר דנהי שהיה מחזר אך לא היה מלקה כי אם ללויים אבל לא לכהנים. אך מתוך מה שדקדק הרב בעל תיו"ט מדברי המפרש נראה דאיש הר הבית לא היה מחזר על משמרות הכהנים כי אם על משמרות הלויים. ומיהו לכל הפירושים נראה לי שגם הכהנים השומרים לא היו ישנים דכיון דעיקר מצות השמירה הוא שיהיו נעורים מה נשתנו הכהנים מן הלויים אלא דקשה לי ההיא דתנן בריש תמיד ופרחי כהונה איש כסתו בארץ לא היו ישנים בבגדי קדש משמע דפרחי כהונה שהם השומרים היו ישנים אלא שלא היו ישנים בבגדי קודש הן אמת שמתוך דברי המפרש שכתב דהטעם שהיו הרובין שומרים הוא משום דאותם שיכולים לעבוד אינם רוצים לשמור ועוד הואיל ויכולין לעבוד אין אנו מניחין אותם לשמור כו' נראה מתוך טעמים אלו דגם בבית המוקד היו הרובין שומרין והפרחי כהונה לא היו שומרים אלא שיהיו שם כדי שיהיו מוכנים שם וכן כתב הרב בעל באר שבע דלדברי המפרש גם בבית המוקד לא היו שומרים אלא הרובין והכריח כן ממ"ש המפרש עלה ההיא דאמרין בגמרא התם דלא מטו למיעבד עבודה כו' התם גבי שמירה דלא מטו וכו' משמע דהכא גבי פרחי כהונה אין בהם

ומ"ש ומניחים אותם כנגד ראשיהם. הוא כאוקימתא דרב פפא בר"פ בא לו (דף ס"ט) דהכי מסיק גמרא דכנגד ראשיהם היו מניחים אותם לא תחת ראשיהם כי היכי דלא ליתנהו מבגדי כהונה ואע"ג דבתר הכי משמע דבגדי כהונה ניתנו ליהנות מהם איכא למימר דההיא דרך לבישה דוקא:

משנה למלך

לא היו הכהנים השומרים ישנים וכו'. תנן בפ"ה דשקלים בן בבי על הפקיע ופי' רבינו עובדיה על הפקיע להלקות כהנים והלויים שנמצאו ישנים על משמרותיהם שהיו שומרים את המקדש בלילה כדאמרין במסכת מדות מי שהיו מוצאין אותו ישן היו חובטין אותו ע"כ. והנראה מדבריו הוא שגם לכהנים היו מלקין אם היו מוצאין אותו ישן אך בפ"ק דמדות תנינן איש הר הבית היה מחזר כו' והם אומרים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמרתו ע"כ. נראה דדוקא לויים היו לוקין ולא הכהנים ומיהו יש לדחות דלאו דוקא אלא כיון שהרוב היו לויים דהכהנים לא היו שומרים כי אם בג' מקומות והלויים בכ"א משום הכי קרי לכולהו בן לוי דהכהנים נמי נקראו לויים וכדאמרין בכ"ד מקומות נקראו הכהנים לויים א"כ שהשומע בירושלים את צעקת הלוקה היה אומר קול בן לוי הוא לפי שהיה תולה הדבר ברוב. והרב בעל תיו"ט בפ"ק דמדות דקדק מתוך דברי המפרש שאיש הר הבית לא היה

פרק ח' הלכה ו-ז

למי שהיה זמנו להיות נעור ומאי דתנן לא היו ישנים בבגדי קודש הכוונה היא במי שהיה זמנו להיות ישן לא היה ישן בבגדי קדש. ומה שסיימו התוספות וכתבו ומקומות יש שלא לישן בהם ולכאורה דברי התוס' הללו אין להם מובן דבאיזה מקום מיירי דאי בעזרה הא אפי' ישיבה אסורה וכל שכן שינה והנראה דהתוס' הוקשה להם דכפי מה שכתבנו דבכל משמר ומשמר לא היו כולם נעורים אלא היה אחד ישן ואחד נעור א"כ איש הר הבית כשהיה מחזר איך היה יודע שזה שהוא ישן היה זמנו להיות נעור ואפשר דזמנו היה להיות ישן ואם כן איך היה מכה אותו לזה כתבו דמקומות יש שלא לישן בהם כלומר דהיה להם בכל משמר ומשמר מקום קבוע שלא לישן אלא לישוב שם לשמור וכשהיה זמן אחד מהם לשמור היה יושב שם ובמקום אחר היה הולך חבירו וישן וכשהיה מחזר איש הר הבית והיה מוצא בן לוי במקום שלא היו ישנים שם והוא היה ישן היה מכה אותו לפי שישן במשמרתו. שוב ראיתי להרב בעל באר שבע שהקשה קושיא זו שכתבנו וכתב ונראה בעיני דזמן קבוע היה להם לישן בלילה ואם מצאו הממונה שישן יותר חובטו במקל ושורף בגדיו אם לא שעמד תחילה ואמר שלום עליך ומשמר אחד היה ישן ומשמר שני היה נעור ושומר כדרך כל שומרי אוצרות המלכים וכן דייק לשון המשנה דמדות דקתני קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמרתו מדנקט על משמרתו משמע שאינו נלקה אלא על שישן על משמרתו אבל בלא משמרתו היה ישן בהיתר דאם לא כן על משמרתו למה לי והשומרים היו מתחלפין על פי משמרות עד שיגמרו כ"ד משמרות וחוזרים חלילה כמו בשאר עבודות והשתא לא קשיא מידי עכ"ד. והנך רואה שדבריו הם לקוחים מפסקי התוס' אלא שהרב נראה דפירש לדברי התוס' באופן אחר ממה שכתבנו ודבריו צריכים תלמוד ועוד אנופף ידי בדינים אלו אם יגמור ה' בעדי:

שמירה כלל כו' ואם כן כפי סברא זו לא קשה מידי דלעולם השומרים לא היו ישנים ומאי דתנן ופרחי כהונה איש כסתו בארץ הני לא היו שומרים אלא שהיו ישנים שם כדי שיהיו מזומנים למחר לעבודה וכמו שכתב המפרש. ומיהו אעיקרא דדינא סברא זו שיחסנו למפרש היא תמוה דפשטא דמתניתין דקתני והרובין שומרים שם משמע דדוקא התם היו הרובין שומרים אבל בבית המוקד לא היו הרובין שומרים וכן כתב בפ' רבינו עובדיה דבבית המוקד פרחי כהונה היו השומרים וכן כתב הסמ"ג במצות עשה סי' קס"ה וכן הוא דעת רבינו שכתב לא היו הכהנים השומרים ישנים בבגדי כהונה כו' הנה דעת שפתיו ברור מללו דמאי דתנן לא היו ישנים בבגדי קדש קאי על השומרים ופשיטא שאינם רובים דברובין דהיינו שלא הגיעו לעבוד עבודה בגדי כהונה מאי בעו גביהו אלא ודאי דס"ל דהשומרים דבית המוקד לא היו רובין כי אם פרחי כהונה וכתב בפירוש דהשומרים לא היו ישנים בבגדי קדש משמע דשלא בבגדי קדש היו ישנים והדרא קושיין לדוכתא דמה נשתנו כהנים מלויים דלויים מוכח ממתניתין דלא היו ישנים וכדכתיבנא. וראיתי בפסקי תוספות דריש תמיד וז"ל כהנים ולויים נחלקו למשמרות וזמן קבוע היה להם לישן ואם מצאו ממונה שישן יותר חובטו במקל ושורף בגדיו אם לא שעומד תחלה ואומר שלום עליך גם במשמר אחד ישן משמר שני נעור ושומר ע"כ. והנה אין ספק שיש ט"ס בסוף דברי התוס' הללו והנראה אצלי דהתוס' הוקשה אצלם מה שהקשינו דאיך היו השומרים ישנים ולזה תירצו בשני אופנים האופן הראשון הוא דלעולם דהיו ישנים אלא דזמן קבוע היה להם לישן ואיש הר הבית היה מחזר ואם מצאו שישן יותר מהזמן הקבוע היה חובטו במקל ומאי דתנן לא היו ישנים בבגדי קדש היינו בזמן הקבוע להם לישן, עוד כתבו דבכל משמר ומשמר לא היו כולם נעורים אלא היה א' ישן ואחד נעור והיו חוזרים חלילה ולפי זה מאי דתנן דאיש הר הבית היה מכה למי שהיה ישן היינו

אור הישר

אירע קרי לאחד מהן וכו' וטובל וכו'. עיין מל"מ פ"ב ה"ב מעבודת יום הכפורים ובמש"כ בחידושי לתמיד כ"ו ע"א במשנה.

אברהם יגל

ומניחין אותן כנגד ראשיהן וכו'. וכתב מרן ז"ל דהא דכתב כנגד ראשיהן משום דלא ליתנהו מינייהו והא דמשמע בתר הכי דניתנו ליהנות דוקא לבישה ע"כ וקשה לי דא"כ מאי קאמר הש"ס ונהי דניתנו ליהנות והא אפי' דניתנו ליהנות דוקא בלבישה שהוא דרך בזיון אסור אלא ודאי כיון דמן הדין ניתנו ליהנות כל מידי דהנאה מותר גם במסקנא אוקמה רב אשי בקשין ולכך מניחו תחת ראשיהן ולא חיישינן לשהוא דרך בזיון גם זה הדין כתבו מרן ז"ל בפ"ח מהל' כלי המקדש הל' י"א וז"ל ואע"ג דאסיק התם רב אשי דבגדי כהונה קשין הן ולית בהו משום כלאים היינו לענין הצעה וכו' הרי מבואר דהצעת בגדי כהונה מותר ולית ביה משום בזיון היפך מ"ש מרן ז"ל כאן.

וראיתי להר"ב לחם שלמה ז"ל דף ו' שהביא קושייא זאת על מרן ז"ל משם הרב עבודת ישראל ודחה אותו וז"ל דהתם מיירי לענין כלאים הוא דהותרה בהצעה אבל לענין משתמש בבגדי כהונה איפכא מסתברא דהותרו בלבישה ונאסרו בהצעה דזילא ביה מילתא עכ"ל ולא הבנתי דבריו דהיתר בכלאים היכי מתוקם כיון דלא הותר אלא בהצעה והצעה אסורה דזילא ביה מילתא ואם כן הוי יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא ועוד קשה דרבינו בפ"ה המשנה כתב וז"ל וביאר בתלמוד שאינם יכולים להניחם תחתיהם לפי שבגדי כהונה יש בהם שעטנז ואינו מותר ליהנות בהם אלא בשעת עבודה וכו' הרי מבואר היפך דברי מרן ז"ל.

והרב לחם שלמה הנזכר תירץ מדידיה וכתב וז"ל וביאור דברי רב אשי פשוט וברור דהכי קאמר אם באת לדון ולומר כנגד ראשיהן משום דקא מתהני בכלאים אי מהא לא איריאי דאיכא למימר בגדי כהונה קשים הם אצל כלאים אמנם ודאי משום משתמש בבגדי קדש צריכין אנו לומר כנגד ראשיהן ע"כ המכוון והמעין יראה שלא תיקן כלום מלבד דעיקר התירוץ חסר מן הספר גם רבינו בפ"ה המשניות ימאן זה שכתב הטעם משום כלאים אפילו בהצעה ועוד לענין מה הביא הש"ס ברייתא דקתני מפני שניתנו ליהנות בהן דאינה ענין לכאן דהכא אסור משום דמשתמש בבגדי קדש אלא ודאי דס"ל להש"ס דשימושו זהו הנאתו אשר ע"כ נראה לי דס"ל לרבינו דקי"ל כסתמא דתלמודא בריש ערכין דקאמר לא הותרו כלאים לכהנים כי אם בשעת עבודה אפילו קשין ואפי' להצעה אסורין דס"ל כיון דהתורה התירה בהדיא לעשות כלאים לעבודה הבו דלא לוסיף עלה וכו' וכל שאינו צורך עבודה אסורים ולכך כתב רבינו בפ"ח מכלי המקדש מותר ליהנות מבגדי כהונה בלתי אבנט עמהם עיי"ש ואף דקי"ל כרב אשי דאם דבר קשה מותר בהצעת כלאים כמ"ש רבינו בפ"י מהלכות כלאים גבי הקדש אסור אפי' בהצעה כיון דלאו עבודה היא.

ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז

לא היו הכהנים השומרים ישנים כו'. כתב מהר"ד ן' זמרא ז"ל פ"ק דתמיד, והתם שקיל וטרי בטעמא אי משום דבגד"כ לא ניתנו ליהנות בהם, שלא בשעת עבודה או משום כלאים, דאיכא באבנט. ואמר ר"א בגד"כ קשין הם. ולית בהו משום כלאים, וטעמא לפי שלא ניתנו ליהנות בהם. והתם מוכח דאע"ג דתנן ומניחין אותם תחת ראשיהן לאו דוקא אלא כנגד ראשיהן. וכ"כ הרב ז"ל:

פרק ח' הלכה ו-ז

דמחילות לא נתקדשו אפילו בקדושת הר הבית¹³ ראב"י חולק ואומר שאינו חוזר לבית המוקד אלא יצא והולך לו בטדי, [ספ"ק דמדות] והוא השער הצפוני משערי הר הבית:

הר המזריה

השומרים ישנים וכו'. כבר נתבאר בס"ק שלפני זה.

כנגד ראשיהן. כ"ה דעת רב פפא ביומא ס"ט א' ובתמיד כ"ז ב' ויש לעיין הלא רב אשי תירץ התם דמשום כלאים לית לן בה דבגדי כהונה קשים הם ובקשים שרי כמו דאיתא בהל' כלאים פ"י הי"ג יעו"ש ואי משום דבגדי כהונה לא ניתנו ליהנות בהם זה אינו הא מותר ליהנות בהם במקדש אפי' שלא בשעת עבודה כדאיתא לקמן פ"ח מכלי המקדש הי"א ואין לומר משום דהסוגיא דריש ערכין דקאמר דכהנים מותרים בכלאים דלא כרב אשי. זה אינו דהא התוס' ביומא שם ד"ה קשין וכו'. ובשבת נ"ז ב' ד"ה אין וכו' ובביצה ט"ו א' ד"ה אלא וכו' פי' דהא דשרי קשים היינו דוקא בהצעה ולא בהעלאה יעו"ש וכ"מ מדברי רבינו בהל' כלאים שם א"כ הדרא קושיא לדוכתא. ולכאורה נראה דרבינו מפרש כפירש"י התם דתחת ראשיהן אסור שמא יפיח בהן יעו"ש ביומא ודוקא כשהם כנגד ראשו שרי דומיא דתפילין.

אבל עיין בתוס' שם שהשיגו ע"ז ועיין במפרש שם בתמיד שהשיג ג"כ ע"ז דא"כ הוי ליה להוכיח דעל כרחק מיירי בכה"ג דהוי נגד ראשיהן דאל"כ חיישינן שמא יפיח יעו"ש היטיב. והנה לפי מש"כ התוס' ביומא שם ד"ה בגדי וכו' דמ"מ לכתחלה אסור ללובשן שלא בשעת עבודה אתי שפיר (ועל כרחק צ"ל דגרסי התם בגדי כהונה היוצא בהן למדינה חייב

ז. אירע קרי לאחד מהם כו'. כתב מוהרר"י קורקוס ז"ל גז"ש. ובגמרא [שם תמיד כ"ז ע"א] אמרו מסייע לי' לר' יוחנן דאמר מחילות לא נתקדשו, ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות, וכבר נתבאר דהיינו בפתיחות להר הבית כדאיתא בכיצד צולין: [פסחים פ"ו ע"א]

שהמחילות הפתוחות להר הבית כו'. כתב מהר"ד ן' זמרא ז"ל, אעפ"י שהם תחת העזרה. וכבר כתבתי שהלשכה אשר פתח המסבה בתוכה לא היתה קודש¹⁰, דא"כ לא יכול ליכנס בקודש ומוטב היה לעמוד בבית המוקד, אלא בחול ה' פתחה:

וטובל וחוזר ויושב אצל אחיו הכהנים כו'. כתב מהר"ד ן' זמרא ז"ל וא"ת והלא בית המוקד בעזרת נשים לחוד היתה¹¹ וטובל יום משתלח משם. וכיון דהמחילה פתוחה להר הבית יצא משם או יעמוד ולא יחזור לבית המוקד, וי"ל כיון דטובל יום בעזרת נשים מדרבנן הוא לא גזרו בכה"ג משום צוותא ולא יהיה שם יחידי¹², וכן דקדקתי מדקאמר וחוזר ויושב אצל אחיו הכהנים, ולא קאמר וחוזר ויושב במקומו. ובבבקר יצא והולך דרך המסיבה

¹⁰ ע' היטב במפרש במתני' דתמיד. וכתב שם דלמ"ד מקום יש בהר הבית ובירה שמו תחת אותו מקום המחילה נמשכת יעו"ש ובשעה"מ לעיל פ"ו בזה.

¹¹ גם הרע"ב ספ"ק דמדות נקיט לשון זה שהי' זה בעזרת נשים ואינו בדיוק כ"כ דהא בית המוקד הי' חציה בקדש וחציה בחול וראשי פספסין מבדילן ביניהם כמבואר בפ"ב דמדות מ"ו וע' בר"ש שם מ"ד וז"ל בית המוקד היה כלו בול שכן זקני בית אב ישנים שם אלא הלשכות שלו חציין בחול וחציין בקדש, וכ"כ המפרש ובתיו"ט פ"ק דתמיד שהיו ישנים בחציה שבחול יעו"ש. וא"כ מ"ש עז"נ לאו דוקא וכוונתם לומר שהי' במחנה לוויה שאסור לטבול יום ליכנה. וע' תוס' זבחים ל"ב ע"א וחולן ב' ע"ב ויכמות ז' ע"א ורע"ב ותיו"ט ספ"ק דכלים שתרצו דבטבו"י אסור רק בעזרת נשים ומותר בבית המוקד. וכ"כ הרדב"ז לעיל פ"ז הט"ז ובשם ר"ת כתבו התוס' דבנטמא בפנים לא גזרו.

¹² כעין זה במו"ק ז' ע"ב.

¹³ ע' רש"י פסחים פ"ז ע"ב ד"ה מחילות לא נתקדשו כו' בקדושת עזרה יעו"ש, ומשמע דיש להם קדושת הר הבית, אמנם מרש"י שם פסחים פ"ו ע"א ד"ה כי אמרה משמע דלא נתקדשו אף קדושת הר הבית וכ"מ בתוס' יומא ו' ע"א ד"ה מביתו ובמפרש בתמיד כ"ו ע"א וכ"ז ע"ב יעו"ש ובשעה"מ לעיל פ"ו ה"ט ובמנ"ח מצוה שס"ב.

פרק ח' הלכה ו-ז

פתוחה משני צדדין דילמא לא היתה פתוחה רק מצד לשכת בית המוקד ושוב היתה סתימה ודו"ק.

אצל אחיו וכו'. דטבול יום שרי ליכנס למחנה לוייה שהוא בהר הבית והמה ישבו בלשכת בית המוקד הפתוח לחול שדינה כדין הר הבית יעו"ש במפרש ובכל המקומות שצינתי לעיל פ"ז הי"א יעו"ש. ומש"כ יוצא והולך לו כתב המפרש בתמיד כ"ו א' וז"ל דמה יעשה הואיל ולא יעבוד א"נ אגב חביבותא מיקרי ועביד עבודה דומיא דהך דאמרינן ביומא כ"ד במה מפיסין רב ששת אמר בבגדי קדש דאי אמרת בבגדי חול אגב חביבותא מיקרי ועביד עבודה עכ"ל והרע"ב כתב לשם וז"ל לפי שטבו"י משתלח חוץ לעזרה כדאמרינן באלו דברים וכל זב לרבות בעל קרי עכ"ל וצ"ע הא עכ"פ מותר לו להיות בבית המוקד בחצייו שבחוץ דהא לא נתקדשה בקדושת עזרה ואי מדרבנן מיהא אסור הא בנטמא שם לא חיישינן להכי (כ"ה לדעת ר"ת זבחים ל"ב א' ואף לדעת החולקים מ"מ הא טבו"י אינו אסור רק בעזרת נשים ולא בהר הבית וק"ל ועיין לקמן סימן כ"א סעיף ג') ורבינו כתב שם בפ"ה המשנה וז"ל ומה שאמר יוצא והולך לו לפי שהוא טבו"י ואין מותר לו לבא בעזרה עד שיעריב שמשו כמו שיתבאר בתחלת כלים עכ"ל וכוונתו פשוט לפי שאסור לו ליכנס בעזרה ומה יעשה שם וכפ"ה הראשון של המפרש ואולי שלזה כיון הרע"ב ג"כ אמנם מש"כ הרע"ב האי ילפותא דוכל זב לרבות בע"ק לא ידעתי מאי שייטיה להכא ואולי י"ל דקאי על הא דהולך במסיבה שתחת הקרקע וקאמר הטעם לפי שאסור לו להיות במחנה לוייה א"נ לפי שלא מצינו כלל בתורה שבעל קרי טעון שילוח וכ"ש טבול יום של בע"ק לכן כתב דילפינן זה מדכתיב וכל זב לרבות בע"ק (ועיין לקמן פ"ג מהל"ב ביאת מקדש ה"ג).

יד איתן

במל"מ: נראה דזה הממונה היה מחזר אף על משמרות הכהנים. עיין פ"ה דשקלים:

ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה פטור יעו"ש וכ"ה בתוס' ישנים התם) אבל מדברי רבינו לקמן פט"ז לא משמע כן לכן עלה בדעתי דהא דשרי שלא בעידן עבודה היינו דוקא בעזרה אבל הם היו ישנים בחציו שבחול ולכן אינם רשאים ליהנות בהם והא דכה"ג קורא בבגדי בוץ בעזרת נשים היינו משום דהוא צורך עבודה כדמסקנת הש"ס שם אבל בלאו הכי לא. שוב ראיתי בתוס' ישנים שם בד"ה ובמקדש וכו' שכתבו וז"ל והיינו בכל הר הבית דדייקינן לעיל שינה הוא דלא הא הלוכי מהלכי וכו' משמע דהשתא דאסיקנן דמותר ליהנות בהם דהיינו במקום דשינה מותרת שם מותר להלך אפי' בהר הבית ובעזרה אין מותר לישן דאין ישיבה בעזרה עכ"ל ובאמת לפענ"ד אין זה הוכחה דהא פשיטא דלצורך עבודה שרי אפי' שלא במקדש ומיבעיא ליה אם מותר ליהנות בהם שלא בשעת עבודה ופשיט דבמקדש שרי ובמדינה אסור ומ"מ צ"ע בזה. ועי' במד"ר במדבר פ' י"ט יעו"ש. ועי' במד"ר מש"כ דלא נתנו ליהנות רק דרך לבישה וכ"ה בתוס' מנחות מ"א א' יעו"ש ובחולין ק"י ב' ד"ה טלית וכו' יעו"ש לענין כלאים ועיין במפרש לתמיד שם ותמצא שהוא לא ס"ל חילוק זה יעו"ש היטיב וע"ע לקמן הל' כלי המקדש פ"ח הי"א.

ז. שהמחילות הפתוחות וכו'. כתב המפרש וז"ל דלמ"ד כולו ביהמ"ק (היה קרי בירה) היה המחילה הולכת תחת ביהמ"ק וראשה אחד פתוח ללשכת בית המוקד של מקום חול וראשה אחר פתוח חוץ לעזרה אל מקום הטבילה יעו"ש והיינו טעמא כי היכי דלא ליהוי פתוחה אל העזרה דאז הוה כקדושת עזרה ואף אי הוה פתוח לחול ולקדש דאז היה מה שכנגד הקדש קדש לכן פי' דמתרתי צדדים היה פתוח לחול ולא לקדש כלל וזה פשוט לדעתי העניה (וע"ע בשער המלך לעיל פרק ו' מש"כ בזה כדברי ונהניתי) ולא ירדתי לפלגות גדולים חקקי לב להבין דעת קדוש הוא הגר"א שכתב על הגי' וז"ל מש"כ המפרש שראשה אחד חוץ לעזרה איני יודע למה הא מחילות לא נתקדשו עכ"ל ואולי כונתו דמי ימר דהיתה

פרק ח' הלכה ו-ז

מעשה רקח

מדקאמר הש"ס הכי נמי מסתברא דכנגד ראשיהן. ואפשר נמי דאף למסקנת הברייתא דאפילו אבנט שרי מ"מ שפיר קאמר הכי נמי מסתברא דכנגד ראשיהן דבלילה אין סברא להתיר שעטנז וכמו שכתבתי פ"ח מהל' כלי המקדש הי"א. איברא לפי מה שכתבתי שם אין כאן קושיא דמאן יימר ששמעון הצדיק לבש שמנה בגדים דלמא קס"ד הש"ס שלבש ד' בגדים של יוה"כ וכמדומה שראיתי כן במדרש, וכהאי גוונא מתני' [ביומא תני'] דוקא בגדי בוץ וכמו שכתבתי שם ועי' מה שכתבתי פ"ד מהלכות כלי המקדש הי"ב.

נאם דוד

לא היו הכהנים השומרים ישנים בבגדי כהונה אלא מקפלין אותן ומניחין אותן כנגד ראשיהן וכו'. כתב מרן בכ"מ דהוא כאוקימתא דרב פפא בריש פרק בא לו דהכי מסיק גמרא דכנגד ראשיהם היו מניחים אותם לא תחת ראשיהם כי היכי דלא ליתנהו מבגדי כהונה. ואע"ג דבתר הכי משמע דבגדי כהונה ניתנו ליהנות מהם איכא למימר דההיא דרך לבישה דוקא ע"כ. פירוש דאין הכוונה דסתר להאי דאמרי תני נגד ראשיהם אלא דקא מותיב למה דאמרו מעיקרא דאסור ליהנות מבגדי כהונה. דמהברייתא להדיא הוא דמותר ליהנות מבגדי כהונה. אבל לא סתר להאי דתני כנגד ראשיהם משום דסברא הוא דלא התירו אלא דרך לבישה שכן הותר בה בשעת עבודה אבל תשמיש אחר ודאי דאסור כמו שאר הקדש ומה שאמר הש"ס מקודם ואי בעית אימא באותם שאין בהם כלאים הכוונה דאי משום כלאים דמסתברא דתני כנגד ראשיהם יכולני לדחות זאת המסתברא דאימא דמתניתין איירי באותן שאין בהם כלאים אבל מטעם ראשון משום דאסור ליהנות מבגדי קדש מוכרח לומר תני כנגד וכן רב אשי דאמר בגדי כהונה קשים הם הוא אי משום כלאים יכולני לומר במתניתין תחת ראשיהם משום דבגדי כהונה קשים הם אבל מטעם ראשון משום דאסור ליהנות מבגדי כהונה מוכרח לומר דתני נגד ראשיהם. וכד אמר ת"ש בגדי כהונה וכו' הוא לסתור טעם ראשון

לא היו הכהנים השומרים ישנים וכו'. תימה לכאורה דכיון שהיו צריכים לשמור איך היו רשאים לישן והדבר מבואר דא"א להיות שומר כל הלילה כולה אלא היו מחליפין משמר כל אחד בשעתו זה נייעור וזה ישן ואף בשעת שינה לא היו רשאים לישן בקביעות אלא דרך עראי וכו' וזה רמזו רבינו במ"ש **כדרך כל שומרי חצרות המלכים וכו'** שכן המנהג באמת.

ומ"ש **כנגד ראשיהם** קשה טובא לשיטתו שפסק פ"י דכלאים הל' י"ג דקשים הותרו בישיבה וביומא דף ס"ט אמר רב אשי שאני בגדי כהונה דקשין הם ואי משום הנאה הרי פסק שם בסוף הפרק לא אסר אלא האבנט ובפ"ח דכלי המקדש פסק להדיא דבגדי כהונה מותר ליהנות בהן ולא אסר האבנט אלא בלבישה ועיין מ"ש בזה בהכ"מ שם:

מרכבת המשנה

ומניחין אותן כנגד ראשיהן. הכ"מ נדחק דכה"ג מקרי דרך לבישה. והנכון כמו שכתבתי פ"ח מהל' כלי המקדש הי"א והי"ב דכל בלילה מודה רבנו דאסור ליהנות מכל בגדי כהונה אפי' דלאו אבנט עיי"ש. ועי' מ"ש רבנו פ"י מהל' כלאים הל' ל"ב כהנים שלבשו וכו', ובהשגות, והכ"מ נדחק בביאור ההשגה. ובבתי כהונה בית ועד כתב דרמז הר"ב ד"ד להקשות על רבנו מסוגיא דיומא דף ס"ט דפריך ובמדינה לא והתניא וכו' והודיעו את שמעון הצדיק מה עשה לבש בגדי כהונה וכו' דקשה ולדידך מי ניחא אפי' תימא בגדי כהונה ניתנו ליהנות אכתי האיך לבש שמנה בגדים דהאבנט הוא שעטנז ואפי' תימא ששינה ונטל אבנט של בוץ דיום הכיפורים אכתי חשן ואפוד שעטנז אלא ודאי דלמ"ד בגדי כהונה ניתנו ליהנות שרי אפי' אבנט עיי"ש. פ"י ובהכרח היינו לפי מסקנת הברייתא דהא מעיקרא ודאי ס"ד דאפי' תימא דבגדי כהונה מותר ליהנות בהן ולהניחן תחת ראשיהן אבנט אסור משום כלאים

פרק ח' הלכה ו-ז

עבודה אפי' במקדש לוקין מפני האבנט ע"כ. וא"כ נימא דזהו הטעם של רבינו דהוא משום כלאים:

וראייתי למרן הכ"מ שכתב שם וז"ל אבל אי קשיא הא קשיא דאמרי' בפרק בא לו בגדי כהונה קשים הם אצל כלאים. וי"ל דלא אמרן כן אלא להצעה דלא מיתסרא אלא מדרבנן. אבל להעלאה דאסירא מדאורייתא אפי' בקשין אסור ע"כ. דהוא ז"ל עדיפא ליה לאוקומי דברי רב אשי גם אליבא דהך דריש ערכין. ולהכי פירש הכא דטעמא דרבינו הוא משום דאסור ליהנות מבגדי כהונה שלא כדרך תשמישן. דאי משום כלאים הם קשים ומותרים בהצעה ותחת ראשיהם הוא הצעה. אבל אין זה עולה לפירושו של רבינו בפירוש המשנה הנ"ל דפירש דהוא משום שעטנז דגם בהצעה יש בו משום כלאים:

הן אמת דקשה לומר שרבינו בחיבורו חזר ממה שאמר בפירוש המשנה הנזכר דאיסור כלאים אסור גם בהצעה. לכן לדעתי אני ההדיוט אע"פ שבפרק י' מהלכות כלאים דהותרו קשין בהצעה. שכך כתב בהל' י"ג וז"ל אבל בקשין שאינן נכרכין כגון כרים וכסתות מותר לישב ולהסב עליהן והוא שלא יהיה בשרו נוגע בהם ע"כ. מ"מ בגדי כהונה אינם קשים כמו כרים וכסתות ואסורים אפי' בהצעה. ועוד הרי באר רבינו ובלבד שלא יהיה בשרו נוגע בהם וא"כ אם הוא מניחם תחת ראשו והיה בשר פניו נוגע בהם. והשתא דברי רבינו דבפירוש המשנה הם כדבריו שבחבורו דאה"נ תחת ראשיהם אסור משום כלאים אע"פ שהם קשים ודלא כרב אשי שרצה להניח הגירסא תחת ראשיהם משום שבגדי כהונה קשים הם וליכא כלאים:

פירוש ר' דוד עראמה

ו. וישנים על הארץ. פירוש על גבי כסתות:

ז. וטובל אף על פי שטבול יום אסור להכנס לעזר' נשים דהיינו מחנה לוייה בזה הקלו הואי' ונטמא בפנים:

דבגדי כהונה אסור ליהנות בהם אפילו בלבישה. כמו דהוה דייק מעיקרא שינה הוא דלא אבל הלוחך מהלכין. וא"ל הוא הדין אפי' הלוחך וכו' דהיינו דגם לבישה אסור. אבל אה"נ דלא סתר מה שאמר תני כנגד ראשיהן דאפי' הלבישה מותרת מכל מקום אבל תשמיש אחר אסור כמו שפירשתי:

ומה שאמר מקודם שינה הוא דלא אבל הלוחך מהלכין שמעת מנה בגדי כהונה נתנו ליהנות בהם אין הכוונה דאי אמרינן נתנו ליהנות בהם אתי שפיר מה דקתני תחת ראשיהם דלא איירי בהאי. אלא דשמעינן שינה הוא דלא אבל הלוחך מהלכין. ועל האי דיוקא קא מהדר מעיקרא וכד אמר ליה אמרי הוא הדין אפילו הלוחך נמי לא והא דקתני לא היו ישנים משום דבעי למיתני סיפא אלא פושטין ומקפלין וכו' קתני רישא לא היו ישנים. אזי קא פריך ליה ש"מ בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם. דגם אי מחשבת תחת ראשיהם הוא כמו לבישה הרי משמע דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם. ואהדר ליה אלא אימא כנגד ראשיהם דאז לא מוכח מניה דבגדי כהונה ליהנות ניתנו כך כוונתו ז"ל:

וקשה לי על דבריו ז"ל דמנא ליה לפרש בדברי רבינו דטעמא הוא דאסור ליהנות מבגדי כהונה עד שהוצרך לדחוק עצמו לפרש כנ"ל. והא רבינו בפירוש המשנה למשנתנו זאת דמסכת תמיד דטעמא דנגד ראשיהן דוקא ולא תחת ראשיהן משום שבגדי כהונה יש בהן שעטנז ואינו מותר ליהנות בהם אלא בשעת עבודה בלבד ובגדי כהן הדיוט יש בהם שעטנז ר"ל האבנט. דלא קיימא האיך שאמר רב אשי בגדי כהונה קשים הם כדי לאוקים הגירסא דתחת ראשיהם דמשום הכלאים ליכא איסורא כשמניחין אותם תחת ראשיהם. דס"ל רבינו דעיקר מה שאמרו בערכין כהנים דאשתרי כלאים לגבייהו וכו' אלמא בגדי כהונה אית בהו משום כלאים. ודלא כרב אשי הנזכר דאמר דלית בהו משום כלאים. וכן כתב בפירוש בסוף הל' כלאים [פ"י הל"ב] דאית בהו כלאים. וז"ל כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת

הלכה ה-ט

ת. והיכן היו הלויים שומרים. על תְּמִשָּׁה שְׁעָרֵי הַר הַבַּיִת. וְעַל אַרְבַּע פְּנוֹתָיו מִתּוֹכוֹ. וְעַל אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה מִבְּחוּץ אֶשְׁסוּר לִישֵׁב בְּעֶזְרָה. וְעַל תְּמִשָּׁה שְׁעָרֵי הָעֶזְרָה חוּץ לְעֶזְרָה שְׁעָרֵי הַכְּהֻנִּים שׁוֹמְרִים עַל שְׁעַר הַמּוֹקֵד וְעַל שְׁעַר הַנִּיצוּץ. הָרִי שְׁמוֹנָה עָשָׂר מְקוֹם.

ט. ועוד שומרים בְּלִשְׁכַּת הַקֶּרֶבֶן וּבְלִשְׁכַּת הַפְּרָכָת וְאַחֲרָי בֵּית הַכַּפְרָת:

שפקפק הזרע אברהם בספרי שם שרמזתי לעיל הלכה ד' יעו"ש היטיב ודו"ק.

ומש"כ שהרי הכהנים וכו' פסק כתירוץ דאביי בתמיד כ"ז א' דאזיל לשיטתו בפ"ה ה"ד דשבעה שערים היו לעזרה ועיין מש"כ שם אמנם בפ"א דמדות מ"א כתב כתירוץ דרבא דהאי תנא ס"ל דה' שערים היה לעזרה יעו"ש וכאן חזר בו.

ט. בלשכת הקרבן וכו'. בתמיד כ"ז א' ובמדות פ"ק מ"א והנה לשכת הקרבן זו היא שהיתה בבית המוקד במערבית דרומית וכמו שנתבאר למעלה פרק ה' הלכה י' וכמש"כ הר"ש והרע"ב בריש מדות אמנם לשכת הפרוכת לא ידעתי מאי ניהו ומי יתן ידעתי ואמצאהו. (ועיין ברא"ש שכתב ששם אורגין את הפרוכת יעו"ש).

הידושים ומקורים מבעל מנחת חינוך

שאסור לישב בעזרה. נ"ב דין זה מבואר בגמ' תמיד ד' ובודאי צ"ל שהיו שומרים חוץ לחלל השערים ר"ל האסקופה. דהא קי"ל דכל השערים נתקדשו בקדושת העזרה וא"כ לא היו רשאים לישב שם. רק צ"ע דאמרינן בגמ' דשער ניקנור לא נתקדש מפני המצורעים. וא"כ למה לא ביאר לנו רבינו. וגם בגמרא לא משמע שום חילוק בין השערים דכיון דשער ניקנור לא נתקדש היו יכולים לשמור בתוך חלל השער. הן אמת שרבינו לא הביא דין זה דשער ניקנור לא נתקדש בקדושת העזרה עיין משל"מ פ"ז מהלכות אלו ואולי יצא לו

ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז

והיכן היו הלויים שומרים כו' כתב מוהרר"י קורקוס ז"ל מדות פ"ק ככל דברי רבינו:

שהרי הכהנים שומרים כו'. כתב מוהרר"י קורקוס ז"ל נתן טעם למה לא היו שומרים הלויים על שבעה שערי העזרה אלא על חמשה¹⁴, שהרי הכהנים שומרים על שני השערים:

הר המזרייה

שערי הר הבית וכו'. עיין לעיל פ"ה ה"ב.

חוץ לעזרה וכו'. אבל הכהנים שהיו שומרין ע"ג העליות והכפות מותרין לישב לכן היו משמרין מבפנים וכמש"כ המפרש בתמיד כ"ה ב' ועי' לעיל הלכה ד' וזהו שאמר בתמיד כ"ו ב' דהכהנים היו מלמעלן והלויים מלמטן מתאימים עם דברי הספרי שהביא רבינו שם שיהיו הכהנים בפנים והלויים בחוץ והטעם משום דאין ישיבה בעזרה וזהו מדאורייתא כדמשמע הלשון גמירי דאין ישיבה בעזרה עיין לעיל פרק ז' הלכה ו' ומש"כ שם בס"ק י"ב והא דצריך קרא היינו דלא נימא איפכא דהלויים יהיו מבפנים למעלן והכהנים בחוץ מלמטן ובזה יבואר הכל כמין חומר בעז"ה ובזה מסולק מה

¹⁴ אבל הסמ"ג מ"ע קס"ה ורע"ב ספ"ק דמדות כתבו דגם בג' מקומות ששמרו הכהנים למעלה שמרו גם הלויים למטה אבל לא אצל השערים ע' במל"מ בזה באריכות.

פרק ח' הלכה ח-ט

פירוש ר' דוד עראמה

ארבעה פינות העזרה. פי' עזרת ישראל:

מכאן דגם שער ניקנור נתקדש וצ"ע. ובהל' מח"כ מביא רבינו דמצורע שהיה עומד בשער ניקנור נראה דס"ל דש"נ לא נתקדש. וא"כ צ"ע למה לא מחלק כאן בין כל השערים לשער ניקנור וצ"ע:

ליקוטי חבר בן חיים

אחורי בית הכפורת. כצ"ל:

הלכה י

ומעמידן ממונה אחד על כל משמרות השומרים. ואיש הר הבית היה נקרא. והיה מחזר על כל משמר ומשמר כל הלילה. ואבוקות דלוקות לפניו. וכל משמר שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית שלום עליך נפר שהוא ישן חובטו במקלו. ורשות היה לו לשרף את פסותו עד שהיו אומרים בירושלים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן על משמרתו:

אור יקרות

ומ"ש הר"ב קול הרמז שלא מצא שום סברא לחלק בין כהן ללוי וכו' לא ידעתי למה לא מצא שהרי בכמה מקומות בגמרא אמרין כהנים זריזין הם משא"כ בלויים ומשו"ה לא הוצרכו לממונה ומ"ש בשם רבינו בפרק ה' דשקלים הנה דברי רבינו כפי מ"ש בחבורו לשון המשנה קול בן לוי לוקה נפרש לשונו שבפירושו המשנה מכוון לזה דמ"ש והיה מחזר עליהם לא קאי אלא על הלויים ולא נקט הכהנים אלא לומר דהכהנים ג"כ היו שומרים וכו' ועוד הכריח הרב בעל שלטי הגבורים דלא היו מלקין לכהנים אם היו ישנים שהרי איתא במשנה וזקני בית אב היו ישנים שם וכתבו הרמב"ם שם באותו פרק יעו"ש וראיה זו איני מכיר שהרי זקני בית אב לא היו השומרים ומה בכך אם היו ישנים אלא פרחי כהונה היו השומרים כמו שמסיים המשנה שם ופרחי כהונה איש כסתו בארץ ועלה כתב הרב רבינו עובדיא ז"ל דהם היו השומרים וכ"כ רבינו ז"ל וז"ל והרובין היו השומרים יעו"ש והכל צ"ע.

ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז

ומעמידים ממונה כו'. כתב מהר"ד נ' זמרא ז"ל בתמיד ובמדות משנה כלשון רבינו עד הסוף הפרק:

הר המוריה

אחד על כל משמרות וכו'. עיין לקמן הל' כלי המקדש פ"ז הלכה א' וד' יעו"ש וכתב המפרש בתמיד כ"ז ב' שהמפתחות של הר הבית היה בידו

ומעמידן ממונה וכו'. הרב בעל תוס' יו"ט בפרק ה' דשקלים בד"ה בן בבי על הפקיע בסוף הלשון כתב וז"ל ומ"ש הרב להלקות הכהנים והלויים לא דק דלא מצינו רק לויים במ"ב פ"ק דמדות ובפ"ק דמידות ג"כ כתב שצדקו דברי בעל שלטי הגבורים במה שהשיג בזה על הרב יעו"ש והרב בעל קול הרמז כתב שם על זה וז"ל בודאי אשתמיטתיה דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה דשקלים וז"ל הכהנים והלויים היו שומרים סביבות המקדש ומקיפין אותו והיא מצוה ואע"פ שאין שם פחד והיה מחזר עליהם כל הלילה ומי שנמצא ישן היו מלקין אותו ושורפין את בגדיו ע"כ ולא מצאתי שום סברא לחלק בין כהן ללוי שאם היה הכהן שומר וישן למה לא יענש כדי לזרז את כל השומרים וגם בעל באר שבע כ"כ עכ"ל. ותמהני דאיך אפשר זה דהרי ממונה אחד לבד היה וכמו שכתב רבינו בכאן ומעמידן ממונה אחד על כל משמרות השומרים ואיש הר הבית היה נקרא וכו' ורשות היה לו לשרוף את כסותו וכו' קול בן לוי לוקה וכו' עכ"ל. והנה הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ כמו שביאר רבינו כל זה פה ובית המקדש היה ננעל בלילה וכדתנן בן גבר על נעילת שערים וא"כ איך אפשר שממונה אחד יחזור על כל משמרות של כהנים ולויים בלילה מכיון שהשערים היו סגורים אלא ודאי שדוקא על משמרות הלויים היה ממונה ומחזר עליהם שהם היו רבים כמ"ש רבינו שבכ"ד מקומות היו שומרים בבית המקדש ומהם ג' מקומות היו שומרים הכהנים וכ"א מקומות הלויים.

פרק ח' הלכה י'

בן לוי וכו'. מבואר מזה שבן לוי דוקא היה לוקה ואף בריש דבריו משמע שהיה מחזור על כל השומרים אבל לא היה לוקה רק בן לוי ואף שאין ראייה מזה משום דאנשי ירושלים היו מדברים על הרוב ורוב שומרים היו לויים אבל מ"מ כבר הוכחתי דלא היה יכול ליכנס אל הכהנים שהיו סגורים בעזרה (כנ"ל ס"ק י"ד) ולא היו נפתחים עד השחר כשבא הממונה על המקדש ודפק על הכהנים שבבית המוקד כמבואר בהל' י"א ופשוט לדעתי ועיין במל"מ סעיף ו' מה שכתב בזה ומה שנראה לענ"ד כתבתי.

ומזה נראה שלא היה יכול לחזור על משמרות הכהנים שהיו סגורים בעזרה.

ואומר לו איש הר הבית שלום עליך. כ"ה בתמיד שם וכצ"ל במדות פ"ק שם.

חובטו במקלו. לפי שהשומרים לא היו רשאים לישן ואע"פ שלדעת רבינו רשאים לישן כמש"כ לעיל בס"ק ו' מ"מ י"ל דהיה להם עת קבוע לישן ואם היה ישן יותר היה נלקה א"נ ששנים היו על כל שמירה ואחד היה ישן ואחד יושב ומשמר וכמש"כ פסקי תוס' בתמיד סי' א' והובא במל"מ ה"ו יעו"ש היטיב במש"כ שם. א"נ יש לחלק בין כהנים ללויים יעו"ש היטיב.

הלכה יא

בַּשַּׁחַר קָדָם שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר סְמוּךְ לוֹ יָבֹא הַמְּמֹנָה שֶׁל מְקַדָּשׁ וַיִּדְפֹּק עַל הַפְּהִיגִים שְׂבָבֵית הַמּוֹקֵד וְהָן פּוֹתְחִין לוֹ. נִטַּל אֶת הַמִּפְתָּח וּפְתַח אֶת הַשַּׁעַר הַקָּטָן שְׁבִין בֵּית הַמּוֹקֵד וּבֵין הַעֲזָרָה וְנִכְנָס מִבֵּית הַמּוֹקֵד לַעֲזָרָה וְנִכְנָסוּ אַחֲרָיו הַפְּהִיגִים וְשִׁתִּי אָבוּקוֹת שֶׁל אוֹר בְּיָדָם וְנִחְלְקוּ לְשִׁתֵּי פְתוֹת. פֶּת הוֹלְכֵת לְמִזְרָח וְכַת הוֹלְכֵת לְמַעְרָב. וְהָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִין אֶת כָּל הַעֲזָרָה עַד שִׁיִּגְיִעוּ שִׁתֵּי הַפְּתוֹת לְמָקוֹם בֵּית עוֹשֵׂי חֲבִיתִין. הִגְיִעוּ אֵלָיו וְאֵלָיו אוֹמְרִין שְׁלוֹם הַכָּל שְׁלוֹם. וְהִעֲמִידוּ עוֹשֵׂי חֲבִיתִין לַעֲשׂוֹת חֲבִיתִין:

וברור הוא, שבשבת היו צריכים להדליק מערב שבת¹⁶, כי אין הדלקה זו דוחה את השבת:

כסף משנה

הר המוריה

קודם שיעלה עמוד השחר וכו'. עיין תמיד כ"ו א' וכי באיזה שעה בא הממונה לא כל העתים שוות פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו וכתב שם רבינו וז"ל וקריאת הגבר נאמר קריאת שכווי והוא בגמרא ואמר שהוא הכרזת קריאת איש שהיה מכריז במקדש בעליית השחר ר"ל קרוב לעלית השחר עכ"ל והוא מחוסר הבנה ובאמת הם דעות בש"ס ביומא כ' ב' יעו"ש היטיב (ובירושלמי שקלים פ"ה ה"א וסוכה פ"ה ה"ה יעו"ש היטיב) וברע"ב הלשון מתוקן טפי וכן יש להגיה בלשון רבינו שם והיוצא מזה שלא היה סמוך ממש לעלות השחר כמו שנראה מלשון רבינו ועיין לקמן פ"ב מתמידין ומוספין הי"א.

ופתח את וכו'. עיין תמיד כ"ח א' ושם כ"ו ב' ובמדות פ"ק מ"ז יעו"ש.

ועל מה ששנינו (תמיד דף כ"ח) העמידו עושי חביתין לעשות חביתין פריך בגמרא למימרא דחביתין הוו קדימי והתניא מנין שאין דבר קודם לתמיד של שחר כו' אמר רב יהודה להחם חמין לרבוכה ופירש"י דמותר להחם חמין לעסוק בה ומשמגיע זמן הקטרתה לאחר שיקריבו איברי התמיד יקטיר כמו כן את החביתין ואיני יודע למה קיצר רבינו מלבאר זה.

אור הישר

ושתי אבוקות של אור בידם וכו'. עיין בחידושי לתמיד ל"ד ע"א.

ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז

בשחר קודם כו'. כתב מוהרר"י קורקוס ז"ל, הכל בתמיד פ"ק ופי' בודקין את העזרה מן הטומאה¹⁵.

שמירתו אלא כבוד לו כו' וכ"כ במורה נבוכים זהו משום כבוד המקדש ושלא יניחו לכנוס לשם טמא ואונן יעו"ש. וכ"כ סמך לזה מקרא דה"י ב' כ"ג-יט ויעמדו השוערים וגו' ולא יבא טמא לכל דבר. א"כ גם הבדיקה שהוא ענין שמירה אינו לבדוק אם הכ"ש במקומם רק הבדיקה הוא מן הטומאה כמ"ש המהר"י קורקוס והוא לדעת הרמב"ם לשיטתו.

¹⁶ הדבר פלא שזה מפורש ברמב"ם עצמו ואפשר גירסא אחרת הי' לפני המהר"י קורקוס.

¹⁵ אבל בפ"י הרא"ש ורע"ב ובבאר שבע כתבו דבודקין את הכ"ש כולם במקומן בשלום. וטעם שכתב המהר"י קורקוס לא מבואר בשום מקום. ואפשר לומר בזה מ"ש המפרש במתני' וז"ל ובגמ' נפק"ל מקרא דבהמ"ק צריך שימור דאי לא נפקא לן מקרא הו"א דלא צריכו שומרים כו' ואי גנבו כלי המקדש יקנו אחרים כו' יעו"ש ובב"ש שם. ומבואר דענין השמירה שלא יגנבו כ"ש. וע' בקרית ספר למבי"ט כאן שכתב דמה שהוצרכו לבדוק העזרה הוא בכלל מצות השמירה וא"כ שפיר כתבו דבודקין את הכ"ש כולם במקומם. אבל הרמב"ם כאן ה"א כתב טעם השמירה אע"פ שאין שם פחד ולא מלסטים שאין

פרק ח' הלכה י"א

דתמידין ומוספין שכתב ומעמידין עושי חביתין לעשות החביתין ושם הל' ה' אחר שהזכיר סדר התמיד וכו' כתב ואחר הסלת מקטיר החביתין וכו' גם שם פ"ג הל' י"ה פסק חביתי כהן גדול מצות עשה להקריבן עם תמיד של שחר וכו' גם שם פ"א הל' ג' פסק שאסור להקריב קרבן קודם תמיד של שחר הרי מבואר יוצא להדיא מדברי רבינו דעשיית החביתין לאו היינו הקרבן אלא תיקון עשייתן ואין שום גמגום בדבריו ז"ל:

מרכבת המשנה

והעמידו עושי חביתין. עי' כ"מ. אמנם פשוט דהא דאמרו בגמרא להחם חמין לרבוכה לאו דוקא חמין אלא גם שאר מעשיו שרי דלא נאסר קודם התמיד אלא הקרבה כמ"ש רבנו פ"א מהל' תמידין ומוספין ה"ג. וכן בסדר עבודת התמיד פ"ו מהל' תמידין ומוספין הקדים רבנו ומעמידין עושי חביתין וכו' ואחר כך תרומת הדשן וכל העבודה וברכת כהנים ונסכים ואחר כך מקטיר החביתין. ולפי שהיה בעשיית חביתין אומנות גדולה ואחת ואחת היו נעשות ובעינן תופיני שיהיה נאה עיין ריש פרק י"ג מהלכות מעשה הקרבנות לכן היו צריכין להקדים מעשה חביתין.

קרית ספר

וסמוך לעליית עמוד השחר בודקין את כל העזרה שזה מכלל השמירה ואומרים שלם הכל שלם והעמידו עושה חביתין להחם חמין לרבוכה של מנחת כהן גדול הנעשית במחבת דכתיב מורבכת תביאנה מלמד שנעשיה ברותחין כל צרכה. ויש בענייני הלכות אלו דברים מדרבנן משום סייג לתורה סמוכים אלא תסור ואקרא דושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת:

עושי חביתין וכו'. והוא משמאל שער ניקנור שבמזרח עזרה כמבואר לעיל סוף פרק ה' יעו"ש.

עושי חביתין לעשות וכו'. ר"ל להכניס ולהזמין שיהיו נכונים להקריבם בעתם וזמנם כמבואר בפ"ו מהל' תמידין ומוספין ה"א והלכה ה' וסמך רבינו על מש"כ שם ובהיות כן מיושב מה שתמה מר"ן ע"ז יעו"ש (וע"ע בירושלמי שקלים פ"ז ה"ג יעו"ש).

מעשה רקח

והעמידו עושי חביתין לעשות חביתין. בספ"ק דתמיד הקשו למימרא דחביתין הוּו קדימי והתניא מנין שאין דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה אמר ר' יהודה להחם חמין לרביכה ופי' המפרש שם דמותר להחם חמין לעסוק בה וכשמגיע זמן הקטרתה לאחר שיקריבו איברי תמיד יקטיר כמו כן החביתין ע"כ. ורבינו כתב סתם ולא ביאר וכבר נרגש מרן ז"ל אך קשה טובא דהיכי הוה ס"ד דעשיית חביתין דקאמרה מתני' היינו הקרבנות כי היכי דתקשי ליה דחביתין קדמי אימא דהיינו אפייתן כדתנן בפ"א דמנחות חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים ודוחות את השבת וכו' ואין לומר דגם זה הוּו בכלל ההקרבה שהרי בפרק התכלת דף נ' קאמר רב הונא עלה דאי אפי לה מאתמול אינשפא לה ופירש"י נפוחה ברוח כמו נשפת ברוחך ומשו"ה דחיא שבת ואם איתא דהאפיה מקרי הקרבה היכי ס"ד דמצי לאפותה מאתמול ותו קשה לרב יהודה דמתרץ לה להחם חמין דמשמע ותו לא ואמאי הרי הותר הכל כאמור ולזה י"ל דלהחם חמין דקאמר היינו שיתחילו להתעסק בה והכל בכלל וכמ"ש רבינו פ"ג דמעשה הקרבנות דהחליטה ברותחין היא תחילת עשייתן ועיי"ש וכן נראה מדברי רבינו רפ"ו

הלכה יב

פסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת שאין פגדם אור אלא בודקין פנרות הדלוקין שם מערב שבת:

סליקו להו הלכות בית הבחירה

סליקו להו הלכות בית הבחירה

כסף משנה

אור הישר

חוץ מלילי שבת שאין בידם אור אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת. עיין כ"מ ובמש"כ בחידושי לכריתות דף כ' ע"ב ולתמיד כ"ח ע"א במשנה.

אור שמח

והעמידו עושי חביתין לעשות חביתין. כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת כו'.

כוון רבינו בזה לענין נאות דמיבעי' להו בירושלמי ר"ה סוף פ"ק דבר שמצותו ביום מהו שידחו מכשיריו בלילה ופשיט מהעמידו לעשות חביתין אע"ג דמצותו ביום והיה עוד בלילה קודם שהאיר היום ואמר תיפטר בחול והא תני רחב"א זה סדר תמיד לעבודת ב"א בין בחול בין בשבת, ורבינו פוסק כן דמכשירי מצוה של יום דוחין גם את הלילה דלילה ויום מילא אחד חשובה, ודוקא חלבי שבת אין קרבין ביוהכ"פ דשבת ויוה"כ דבר אחר הוא אבל לילה ויום דמצטרף המלאכה נדחית נמי לדבר שמצותו בלילה, לכן דייק רבינו וכתב העמידו לעשות חביתין כו' נוהג בכל לילה ולילה פירוש אף של שבת לבד הבדיקה באבוקות אין צורך ודוק ובכ"ז לא ידענא להחם חמין לצורך רבוכה אמאי לא אפשר לעשות מערב שבת וכמו דאמרו במילה בשבת דאין מחמין לה חמין משום דאפשר להחם מע"ש, ואולי משום זה השמיט

ומ"ש רבינו חוץ מלילי שבת וכו'. ואע"ג דקיימא לן דאין שבות במקדש משום דכהנים זריזים הם וטלטול נר בשבת אינו אלא שבות שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מערב שבת:

סליקו להו הלכות בית הבחירה

משנה למלך

חוץ מלילי שבת שאין בידם אור כו'. כתב מרן ואע"ג דקי"ל דאין שבות במקדש כו' שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מע"ש. וקשיא לי ממ"ש מהרי"א בכתביו סי' קנ"ד דלהקיש באצבעו בשבת לשחק התינוק שרי והביא ראיה מדתנן בקש להתנמנם פרחי כהונה מקישין לפניו כו' ולא מידק עלה משום שאין שבות במקדש כדמסיק במצריף גחלת כו'. ואם כדברי מרן ע"כ טעמא לאו משום דאין שבות במקדש דהא היה אפשר להקיצו בענין אחר אלא ע"כ טעמא הוא משום דהקשה אף במדינה שריא. תו קשיא לי ממ"ש רבינו בפ"ב מהלכות עבודת יום הכיפורים היה כ"ג זקן או חולה מלבנין עשיות של ברזל באש מבערב ולמחר מטילין אותם במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש או מערבין מים חמין במי המקוה עד שתפוג צינתן. ואי כדברי מרן למה היו מלבנין עשיות מבערב ולמחר מטילין אותם במים והיו עוברים על שבות מאחר שאפשר בתיקון אחר דליכא איסור שבות שהוא להחם מים חמין מבערב ולמחר יערבו אותם במי המקוה דליכא איסורא כלל:

פרק ח' הלכה י"ב

להרב שיירי כנה"ג בחידושו על הרמב"ם דכתב שם משם מהרדב"ז סי' צ"ה דיש מי שרצה להבין מלשון רבינו וכו' עד ונקיט להו הרב המשנה והברייתא כמות שהן עיי"ש. אתה הראת לדעת דמבואר מדברי הרב דגם בהא איכא איסורא משום גזירת מרחצאות ולא התירו אלא במקדש היפך דברי הרב מל"מ דכתב דליכא איסורא בהו כלל ומאי דלא ערבונהו אהדדי כבר תירץ הרב אבל לעולם אית בהו איסורא וכדכתב מוהרדב"ז. באופן בין לדברי הרדב"ז בין לדברי המרדכי דאיתנין לעיל איכא איסורא לערובי מים חמין לתוך צונן ולא התירו אלא במקדש דאין שבות במקדש. ואיברא דטעם הרדב"ז שכתב דטעמא דאסיר משום אולודי חום שמחמם את המים הצוננין ומשום איסור שבת נגעו בה הוא תמוה דבהדיא משמע מדברי הרמב"ם בפכ"ב דשרי שהרי כתב שם ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צוננין או צונן לתוך החמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שהוא מחממן הרבה וכתב מרן שם ודבר ברור שמ"ש והוא שלא יהיו בכלי ראשון לא קאי אלא אצונן לתוך חמין אבל חמין לתוך צונן בכלי ראשון נמי שרי ע"כ הא קמן להדיא דדבר זה מותר גמור הוא וליכא משום אולודי חום ואפ"ל שהוחמו בכלי ראשון נמי שרי וכדכתב מרן אך כפי טעם המרדכי דכתב דאסור משום גזירת מרחצאות ולא התירו אלא לכהן גדול דאין שבות במקדש מוכח דאסור ליתן מים חמין לתוך צונן. ועיין להפר"ח בחידושו על הרמב"ם בס' מים חיים בהלכות עבודת יום הכפורים מ"ש בענין זה ויש לשאת ולתת בדברי קדשו אך אין הפנאי מסכים:

הר המוריה

הדלוקין שם וכו'. כתב מרן וז"ל ואע"ג דק"ל דאין שבות במקדש משום זכהנים זריזים הם וטלטול נר בשבת אינו אלא שבות שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מע"ש עכ"ל וכתב ע"ז המל"מ וז"ל וק"ל ממש"כ מהרי"א בכתביו [תרומת הדשן] סי' קנ"ד דלהקיש באצבעו בשבת לשתק התינוק שרי והביא ראייה מדתנן בקש

רבינו הך דאמרו להחם חמין לצורך רבוכה משום דאפשר לעשותו מערב שבת, והירושלמי ע"כ מפרש לעשות חביתין במילי אחרני שאינו להחם מים ולכן נוהגין בשבת שאי אפשר לעשותן מע"ש ופשוט. ובשקלים סוף פ"ז מביא לעשות חמין לרבוכה, אמנם כאן נראה דסובר דהטגון והבלילה היה בלילה ובפרט למ"ד מטגנה ואח"כ אופה, אמנם לדידן דבעי קידוש בכלי לא יתכן זה בלילה ודוק:

בגדי ישע

כסדר הזה עושין וכו'. וכתב מרן ומ"ש רבינו חוץ מלילי שבת וכו' עיי"ש. וראיתי להרב משנה למלך שהקשה על מרן ממ"ש מוהר"י איסרלן סי' קנ"ד וכו' עד דליכא איסורא כלל עיי"ש. והנה מה שהקשה על מרן מדברי מוהרי"א לענ"ד קשה לי על מרן מניה וביה דמרן בב"י או"ח סי' של"ט כתב בד"ה כתב עוד הרמב"ם בפכ"ג שאפ"ל להכות באצבע וכו' עד וכמ"ש בפ"ל המשנה בפ"ק דיומא וכו' עיי"ש משמע דטעמא דמכין לפניו באצבע צרדה היינו משום שאין שבות במקדש ומה שלא הזכיר בהדיא בתלמודא אין זה דיוק וכ"כ להדיא בכ"מ עיי"ש ואי כדברי מרן דהכא למה התירו לו לעבור על שבות דרבנן הרי אפשר להקיצו בענין אחר בענין שלא לעבור על השבות וכגון לספק לו כלאחר יד וכדומה דליכא איסור בהם ולמה התירו פרושים את הדבר לעבור אאיסור דרבנן וצ"ע:

אך מה שהקשה תו הרב התנא ממ"ש רבינו היה כהן גדול זקן וכו' ואי כדברי מרן למה היו מלבנין וכו' קשה לי דאם איתא דליכא איסור כלל א"כ מאי למימרא ואמאי הוצרכו להתיר לכ"ג כיון דלית בהו איסורא. ואחר החיפוש מצאתי למרן בב"י יו"ד סוף סי' ר"א דכתב משם המרדכי בשבועות וכו' ודבר זה ראוי לאסור יותר משום גזירת מרחצאות וכו' עיי"ש וכן פסק מרן כסברא זו. הא קמן דדבר זה אף בחול אסור משום גזירת מרחצאות ולא התירו אלא במקדש משום דאין שבות במקדש. שוב מצאתי

פרק ח' הלכה י"ב

יד איתן

במל"מ: ואם כדברי מרן ע"כ טעמא לאו משום דאין שבות במקדש כו'. אך מרן עצמו כתב טעם זה פכ"ג דשבת:

יצחק ירנן

חויז מלילי שבת וכו'. כתב מרן ואע"ג דקי"ל דאין שבות במקדש שאני הכא דאפשר בנרות הדולקים מערב שבת עכ"ל. וע"פ דבריו אלו הנה מקום אתי ליישב למאי דקשיא לי בש"ס בפ"ק דיומא אהא דתנן ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה תנא לא היו מעסיקין אותו לא בנבל ולא בכינור אלא בפה דאמאי לא היו מעסיקין אותו בנבל וכינור הרי אין שבות במקדש ואיסור ניגון בנבל וכינור אינו אלא משום שבות גזרה שמא יתקן כלי שיר וכמ"ש רבינו פכ"ג מהל' שבת יעו"ש. אמנם כפי דברי מרן לא קשה כיון דהיה אפשר לעסוק עמו בפה לא התירו שבות אף דאין שבות במקדש. האמנם קשה לי טובא בדברי מרן ממ"ש איהו גופיה בפכ"ג מהל' שבת ה"ד וז"ל ואין להקשות מדתנן ביומא שהיו מכין לפני כהן גדול באצבע דשאני מקדש שאין בו שבות עכ"ל, ואי כדברי מרן דלכאן אמאי הותר להכות באצבע במקדש הרי אפשר להקיצו בענין אחר וכיון שכן אף במקדש איכא משום שבות וכמ"ש כאן. ונראה ליישב דעד כאן לא כתב מרן חילוק זה אלא דוקא בשבות חמור כגון הך דטלטול נר וכיוצא דקרוב הדבר שיבוא להטות ומכבה ומבעיר כל כי האי כיון דאפשר בלאו הכי לא התירו אבל גבי כהן גדול שמכין לפניו באצבע שהוא שמא יתקן כלי שיר שרחוק הדבר שמהכאת אצבע יבוא לתקן כלי שיר דבשלמא לנגן בכלי שיר קרוב הדבר שיבוא לתקן שמא יקלקל ע"י השיר ויתקנהו ומשו"ה לא היו מעסיקין אותו לכהן גדול אלא בפה וכדכתיבנא לעיל דהוי שבות חמור וכדכתיבנא ברם בהכאת אצבע שהוא שבות קל וכדכתיבנא אף שאפשר להקיצו בענין אחר לא חיישינן מאחר שאין שבות במקדש. ומצינו בדברי הראשונים חילוק בין שבות לשבות וכדכתיבנא

להתנמנמ פרחי כהונה מקישינ בפניו וכו' ולא מידק עלה משום שאין שבות במקדש כדמסיק במצריף גחלת ואם כדברי מר"ן ע"כ לאו טעמא משום דאין שבות במקדש דהא היה אפשר להקיצו בענין אחר אלא ע"כ דטעמא הוא דהקשה אף במדינה שרי תו ק"ל ממש"כ רבינו בפ"ב מהל' עבודת יוה"כ היה כה"ג זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ולמחר מטילין אותם במים כדי להפיג צנתן שאין שבות במקדש או מערבין מים חמים במי מקוה עד שתפיג צינתן ואי כדברי מרן למה היו מלבנין עששיות מבערב ולמחר מטילין אותם במים והיו עוברים על שבות מאחר שאפשר בתיקון אחר דליכא איסור שבות שהוא להחם מים חמין מבערב ולמחר יערבו אותם במי המקוה דליכא איסורא כלל עכ"ל ויותר הו"ל להקשות דהא בכ"מ פכ"ג מהל' שבת כתב הטעם דאין שבות במקדש יעו"ש והו"ל להקשות דידיה אדידיה וכמו שתמה באמת המגיה שם יעו"ש ומה שתמה ממהרא"י י"ל דמרן לא ס"ל כוותיה וכמ"ש כב"י או"ח סי' של"ט יעו"ש (ועיי"ש במג"א סק"ב יעו"ש היטיב ותבין כי קושית הב"י לק"מ יעו"ש היטיב ודו"ק) וצ"ל על כרחך דדעת מרן דהתם שאני דלא אפשר להקיצו בענין אחר. ומה שהקשה מהא דפ"ב דהל' עבודת יוה"כ יעו"ש. ולכאורה י"ל דאה"נ אפשר במקום דאפשר לעשות ע"י הטלת חמין למקוה דאה"נ דאין לעשות ע"י ליבון עששיות (או דיש לחלק דהתם עדיף טפי לפי דהתם היא צורך עבודה משא"כ הכא וצ"ע בזה) אמנם המעיין מש"כ בפ' ב' דהל' עבודת יוה"כ יתיישב בתירוץ מרווח טפי יעו"ש ועיין מש"כ עוד לעיל פרק ה' ה"ג וע"ע לקמן הל' קרבן פסח פ"א הי"ז יעו"ש היטיב. ובזה סליקא לה הלכות בית הבחירה. ה' יבנהו במהרה. ועלינו רוח ממרום יערה. לדעת הכל בידיעה ברורה. בנין הבית והעזרה. והחיל והסורג והבנייה והגיזרה. בעיר הבנויה על תילה והבצורה.

פרק ח' הלכה י"ב

היו עוברין על שבות כיון שהיה אפשר להחם מים דלית ביה איסורא יעו"ש. ולענ"ד יש ליישב דזה שכתב רבינו או מערבין מים חמין במי המקוה היינו בשאי אפשר לליבון עששיות דלכתחילה צריך עששיות והוא ע"פ הירושלמי שם ביומא דפריך ויחם לו חמין ומשני כדי שלא יהיו אומרים ראינו כהן גדול טובל במים שאובים והכי משמע לישנא דתלמודא דידן דאמר ר' יהודה עששיות של ברזל היו מטילין למים וכו' דלפרושי מתני' דקאמר ומחמין לו חמין קאתי וקאמר דהיינו ע"י עששיות ולא כדמשמע סתמא דמתני' דהיינו דמחמין לו מים וא"כ מוכרח מאחר דלא פליגי תלמודא דידן עם הירושלמי דמ"ש רבינו או מערבין מים חמין היינו בדיעבד היכא דלא ליבנו או היכא דאי אפשר לליבון אבל לכתחילה צריך ללבן ולא למים חמין והשתא משו"ה היו עוברים על שבות דרבנן בליבון כדי שלא יאמרו הכהן גדול טובל במים שאובין וכמ"ש בירושלמי ודוק. [מחתני רך וטוב נקצץ בלא זימניה החכם הנעלה יעקב הלוי נ"ע].

מחנה ישראל

כסדר הזה עושין בכל לילה חוץ מלילי שבתות שאין בידם אור. כתב מרן ז"ל בכ"מ אע"ג דאין שבות במקדש שאני הכא דאפשר בדולקים. וכתב הרב משנה למלך ז"ל דקשיא ליה ממ"ש מוהר"י בכתבים [תרומת הדשן ח"ב] סי' קנ"ד דהקשה באצבע להשתיק תינוק שרי מדשרינן במקדש להכות באצבע ולא דייקנן ש"מ אין שבות במקדש כדדייקנן להתוס' גבי מצרף גחלת בפ' הממונה יעו"ש ואי כדברי מרן ז"ל על כרחך טעמא לאו משום דאין שבות במקדש דהרי אפשר להקיצו בענין אחר אלא על כרחך טעמא הוא משום דהקשה אף במדינה שרי ע"כ תורף דבריו ז"ל. ואחר שאלת המחילה לדבריו עדיפא הו"ל לאקשווי מיניה וביה דהא על מ"ש הרמב"ם דהקשה באצבע אסירא משום השמעת קול גזרה משום כלי שיר כמ"ש בפ' כ"ג מהל' שבת כתב מרן דאין להקשות מדאמרינן ביקש להתנמנמ מכין לפניו דהתם אין שבות במקדש וזה

וכמ"ש התוס' בעירובין דף ק"ב ע"ב ד"ה והעליון ובד"ה הא בלחה ששבות קטן התירו וגדול לא התירו יעו"ש א"כ ממנו נקח דס"ל בדעת רבינו דבשבות גדול אין להתיר כל שאפשר בלא"ה ובשבות קטן התירו במקדש אף דאפשר בלאו הכי וכדכתיבנא. **וראיתי** להרב מל"מ שהקשה על דברי מרן ממ"ש מהר"י איסרלן דלהקיש באצבעו בשבת לשתק את התינוק שרי והביא ראייה מדתנן בקש להתנמנמ וכו' ולא מידק עלה משום שאין שבות במקדש וכו' ואם כדברי מרן על כרחך טעמא לאו משום דאין שבות וכו' דהא אפשר להקיצו בענין אחר וכו' עכ"ד, ואחר המחילה רבה דבריו תמוהים טובא דאיך הוה מצי להכריח דמותר משום דאי הוה אסור במקדש נמי הוה אסור כיון דאפשר להקיצו בענין אחר הרי מרן גופיה שהוא המחלק בכך בין כשאפשר בענין אחר ללא אפשר אפ"ה בההיא דכהן גדול דמכין לפניו ס"ל דמותר מטעם דאין שבות במקדש אף דאפשר להקיצו בענין אחר וכמ"ש בהל' שבת וא"כ על כרחך צריך לחלק בין ענין לענין וכבר חילקתי בעניותי בין שבות חמור כגון טלטול לשבות קל וכמ"ש לעיל וא"כ מה קושיא יש מדברי מהרי"א לחילוק זה.

ולענ"ד בלא"ה נמי אין להקשות על מרן מדברי מהרי"א מאחר דבעיקר הדין פליגי דלרבינו אסור להכות באצבע בשבת ומהרי"א מתיר מכח ההיא סוגיא א"כ מרן מחלק לדעת רבינו אף דמהרי"א פליגי בכך דכמו דפליגי בעיקר הדין ה"נ פליגי בחילוק זה. וע"פ חילוק זה דכתיבנא לדעת מרן בין שבות חמור לשבות קל ניחא מאי דהוה קשה על מרן מהא דאמרינן בעירובין דף ק"ג מתניתין חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ויעו"ש בש"ס ולפי דברי מרן שכתב כאן דכל דאפשר בנרות הדלוקים מערב שבת לא דחינן שבת א"כ גבי יבלת נמי אפשר לעשותו מאתמול וכמו שיעו"ש שם בש"ס ובריש פ' אלו דברים בפסחים דף ס"א יעו"ש, וע"פ חילוק זה דכתיבנא יש ליישב דחתיכת יבלת הוא שבות קל ודו"ק.

עוד הקשה הרב מל"מ ממ"ש רבינו בפ"ב מהלכות עבודת יום הכפורים שאם היה הכהן זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל וכו' ואי כדברי מרן למה

פרק ח' הלכה י"ב

וז"ל דנהי דאין שבות מיהו היכא דאפשר מאתמול לא שרי לן והוזקק לחלק בשבותין משבות חמור לשבות קל ודבריו ראויים אליו יעו"ש. ולפי דרכו הנה מקום יש בראש להליץ לההיא דעששיות ע"פ חילוק השבותין אלא דאינו זקוק לכך והנראה לענ"ד בכונת מרן ז"ל הוא הנכון וכעת תו לא מידי ודי בזה דכתיבנא.

מעשה רקח

חויץ מלילי שבת וכו'. כתב מרן ז"ל דאף דטלטול הנר אינה אסורה אלא משום שבות ואין שבות במקדש שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקין מערב שבת ע"כ והן דברי רבינו שכתב **אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת** אך קשה ממ"ש פ"ב דעבודת יום הכיפורים הל' ד' היה כהן גדול זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ולמחר מטילים אותם במים כדי שתפיג צינתן שאין שבות במקדש או מערבין מים חמין במי המקוה עד שתפיג צינתן ע"כ ואם איתא כדברי מרן דהיכא דאפשר בלא"ה אין דוחין השבות למה מטילין העששיות דיש בהם שבות כדאיתא התם בגמ' כיון דאפשר בהטלת המים חמין שאין בהם שום איסור וכן הקשה המל"מ ז"ל ולא תירץ כלום עיי"ש גם הפר"ח ז"ל הקשה על רבינו שם והניחו בצ"ע. ולענ"ד נראה דשאני התם דהוי צורך עבודה שהרי הטבילות של כהן גדול צורך גמור הם ועוד נראה דהכל לפי חולשת הכהן גדול דאם די לו בהטלת חמין אה"נ ואם לאו מטילין העששיות ועוד דמסתברא שהעששיות היו מועלין יותר שהרי חמש טבילות היה טובל והמים חמין שמטילין בבקר יצטננו עד לערב משא"כ העששיות שבכל טבילה היו יכולין להטיל:

מרכבת המשנה

חויץ מלילי שבת. עי' מל"מ ועי' מ"ש פכ"ג מהל' שבת ה"ד.

סותר מ"ש כאן דהיכא דאפשר בענין אחר לא אמרינן אין שבות במקדש. ומה לנו לבא עליו מדברי מוהר"י בכתבים שדחויים אצלו כמ"ש בב"י סי' של"ט דלא ישרו בעיניו דקדוקיו לפסוק נגד הרמב"ם וזו קשה מן הראשונה.

ומיהו י"ל דאעיקרא קושיא ליתא דכי קאמר מרן ז"ל דהיכא דאפשר בענין אחר לא אמרינן אין שבות במקדש היינו היכא דאפשר להעשות מאתמול בענין שלא יהיה פוגע בשבות כגון הא דנרות דולקות מבעוד יום דמשום פשיעותא מטו ביה תדע דטעמא דהותר שבות במקדש משום דזריזים הם וכי חזינן בהו פשיעותא דמצי לתקוני ולא מתקני הדרי לאיסורייהו. אכן היכא דאי אפשר מאתמול אלא דבעי ליומיה לא משום אמידי דהיתרא מהדרינן דכיון דאין שבות במקדש עבדינן כי אורחיה והיינו דגבי ביקש להתנמנם אמור רבנן דמכין כדרכן ואין חוששין כיון דהותר שבות במקדש ולא אפשר מאתמול דכל כי הא אין מדקדקים אחר הקל הקל תחילה ודלא כמו שרצה להבין בכונתו הרב משנה למלך דכל דאפשר בענין אחר לגמרי קאמר ומעתה סרו מהר תלונות הרב ז"ל ומאי דאתאן עלה וק"ל.

ובכן ע"פ דרכנו נקיים אנחנו גם מאותה [ראיה] שהביא מעששיות של ברזל דכיון דאי אפשר להחם המקוה בערב יוהכ"פ דמתבעי ליומיה אי בעי עביד ע"י עששיות ואי בעי עביד מחמין שהוחמו ודחוייה היא שבות גבייהו דהרי גם ההיא דעששיות ודכוותיה אינה אלא שבות והותר לזריזים במקדש. ועיין תשובת הרדב"ז סי' צ"ה. ולא דמיא כל עיקר לנרות דולקות דהתם דאפשר מערב שבת לגמור בו והכל מתוקן דבהא ודאי לא הותר שבות דטלטול הנר ביומיה. וראיה לדברי מרן ז"ל מההיא דפ' אלו דברים בפסח הרכבתו והבאתו והתיכת יבלתו אינם דוחים שבת משום דאפשר מאתמול ולא אמרינן דאין שבות כפירוש המפרשים. ואע"ג דהרמב"ם כתב פ"א דקרבת פסח דהתיכת יבלת חותכה אפי' בכלי וכו' משום דאין שבות אלמא אע"ג דאפשר מאתמול אמרינן אין שבות במקדש. כבר תהי עלה הרב לח"מ